

Kako organizirati savjetovanje s javnošću o pitanjima prometa i kretanja

CIVITAS ELAN Zagreb

Kako organizirati savjetovanje s javnošću
o pitanjima prometa i kretanja
CIVITAS ELAN Zagreb

IZDAVAČ

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice

E-MAIL

odraz@odraz.hr

MATERIJAL PRIREDILA

Lidija Pavić-Rogošić, ODRAZ-Održivi razvoj zajednice

SURADNICI

Marina Marić Turk, ODRAZ-Održivi razvoj zajednice

Stjepan Kelčec-Suhovec, Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Višnja Jelić Mück, ODRAZ-Održivi razvoj zajednice

Milena Marega, REC- Regionalni centar za zaštitu okoliša

Srednje i Istočne Europe, Ured u Sloveniji

PRIJEVOD

Mario Dumančić i Iva Šeler

LEKTURA

Iva Šeler

NAPOMENA

Ovaj priručnik sadrži odabrana poglavlja publikacije "Involving Stakeholders: Toolkit on Organising Successful Consultations" prevedena na hrvatski jezik i dopunjena praktičnim primjerima ostvarenim u provedbi projekta CIVITAS ELAN u Zagrebu.

Publikacija "Involving Stakeholders: Toolkit on Organising Successful Consultations" pripremljena je u okviru Inicijative CIVITAS. U izvornom obliku nalazi se na sljedećem linku: http://www.civitas.eu/docs_internal/723/Brochure_STAKEHOLDER_CONSULTATION_web.pdf

AUTORSKA PRAVA

Inicijativa CIVITAS, www.civitas.eu

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Bestias dizajn

TISAK

Bestias

Zagreb, 2012., I. izdanje,

Tiskano u 500 primjeraka

ISBN 978-953-7765-01-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 811388.

Ovaj Priručnik priređen je u okviru projekta CIVITAS ELAN

Projekt sufinancira EU

Kako organizirati savjetovanje s javnošću o pitanjima prometa i kretanja

CIVITAS ELAN Zagreb

Kako li je jadno i naivno nadanje da će se svijet popraviti, da će kriza lijepo proći i da će povijest tek tako, sama od sebe, neovisno o nama, obdariti čovječanstvo srećom. ...

Čovjek treba biti idiot da bi mogao vjerovati u promjenu neovisnu o njemu, a pogotovo u popravljavanje, promjenu u kojoj nema aktivnog udjela. Dobar i sve bolji svijet nije rezultat bezličnog razvoja u kojem se može uživati kao u ugodnim prednostima, kao da je riječ o sunčanju.

**Béla Hamvas, Kap prokletstva
Mirakul, Zagreb, 2003.**

Sadržaj

0. UVOD	6
O priručniku	6
Sažetak i ključne preporuke	6
1. SAVJETOVANJE S DIONICIMA I UKLJUČIVANJE GRAĐANA	12
1.1. Definicije	14
1.2. Zašto je savjetovanje s dionicima važno?	17
2. IZGRADNJA DJELOTVORNIH PARTNERSTAVA	26
2.1. Budite svjesni zašto gradite partnerstva	26
2.2. Stvaranje partnerstava	29
2.3. Upostavite djelotvorna i trajna partnerstva	30
3. IZRADA STRATEGIJE	40
3.1. Strateško planiranje	40
3.2. Oblikujte strategiju uključivanja dionika	41
4. AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA I PRAĆENJE AKTIVNOSTI	52
4.1. Ankete ili izravan kontakt	52
4.2. Odabir odgovarajućih aktivnosti	56
4.3. Pomno planiranje	58
4.4. Aktivnosti praćenja i evaluacija	60
5. SAVJETOVANJE S DIONICIMA UNUTAR TEMATSKIH PODRUČJA PROJEKTA CIVITAS ELAN	74
5.1. Uključivanje dionika u aktivnost u vezi s kolektivnim prijevozom putnika	74
5.2. Uključivanje dionika u mjere koje se odnose na sigurnost	82
5.3. Uključivanje dionika u mjere koje se odnose na upravljanje mobilnosti, informiranje i edukaciju	92
PRILOG: INFORMACIJE O AARHUŠKOJ KONVENCIJI	102
REFERENCE	106
OSTALI IZVORI	107

Uključivanje javnosti u aktivnosti projekta CIVITAS ELAN

U Europi raste važnost uključivanja javnosti u procese donošenja odluka odnosno u pripremu politika, programa i planova u različitim područjima djelovanja društva. Postoji više razloga za intenziviranje uključivanja javnosti. Sve jače uvjerenje o mnogostranoj koristi uključivanja javnosti ogleda se, prije svega, u kvalitetnijim rješenjima i odlukama, većoj prihvatljivosti tih rješenja i podršci njihovoj provedbi, većem međusobnom povjerenju javne uprave i javnosti, a konačno i u boljoj informiranosti i osvještenosti ljudi.

Europska komisija zahtijeva da se u projekte koji su financirani iz europskih fondova na primjeren način uključe različiti dionici i javnost. S druge strane, mogućnosti uključivanja očekuju i zahtjevaju građani koji su osvješteniji i spremniji surađivati u planiranju svega što utječe na njihov život, u što zacijelo spada i mobilnost.

Projekt CIVITAS ELAN bio je u velikoj mjeri odobren i zahvaljujući svom jakom participativnom karakteru. Dioncima i zainteresiranoj javnosti u gradovima uključenim u projekt doista je otvorio nove mogućnosti da odigraju svoju ulogu tijekom planiranja, provedbe i praćenja mjera na području održive mobilnosti. Tako je u Gentu nastavljeno dosadašnje uspješno uključivanje javnosti, dok su u Brnu, Zagrebu, Ljubljani i Portu uvedeni novi pristupi i provedene uspješne aktivnosti savjetovanja s dionicima i javnošću.

Zašto Gent na području savjetovanja s građanima izrazito odskače od ostalih partnerskih gradova u projektu CIVITAS ELAN? Gradska uprava ima dvadeset-i-više-godišnju tradiciju planiranja u lokalnim zajednicama, što znači da konzultira stanovnike grada o svim važnijim pitanjima vezanim za upravljanje gradom. Konzultira se, primjerice, o tome kako urediti gradsku ulicu kako bi što više odgovarala željama stanovnika, pa i o tome kako planirati glavnu željezničku postaju koja je istovremeno i glavno putničko multimodalno čvorište. Osnove projekta koje su izradili stručnjaci prezentirali su zainteresiranim građanima i ključnim dionicima, nakon toga prikupili njihova mišljenja i prijedloge i u velikoj ih mjeri uključili u daljnju pripremu nacrtu. Pritom su upotrijebili različite načine i kanale za obavještanje i različite tehnike i metode konzultiranja. U gradskoj upravi postoji poseban odjel za planiranje i provedbu postupka uključivanja stanovnika, a za praćenje i usmjeravanje savjetodavnog procesa osnovano je vijeće sastavljeno od predstavnika različitih dioničkih skupina. Za te su aktivnosti osigurana i financijska sredstva. S druge strane, građani se rado odazivaju, jer znaju da će njihovi prijedlozi biti ozbiljno razmotreni i uvaženi u procesu oblikovanja konačnih rješenja. Građani planiraju razvoj svog grada i život u njemu zajedno sa stručnjacima i gradskom upravom.

U ostalim partnerskim gradovima projekta ELAN nivo participativne kulture je značajno niži. Stoga je mnoge aktivnosti uključivanja javnosti bilo teže provesti. U Ljubljani i Zagrebu, primjerice, često se mogla zamijetiti rezerviranost i nepovjerenje građana koji su bili pozvani na konzultacijski događaj gdje im je bila pružena mogućnost izraziti svoje mišljenje i predložiti dodatne prijedloge. Uzroke nepovjerenju možemo tražiti u manjku participativne tradicije i participativnih vještina, ali i u uvjerenju da njihovi prijedlozi neće biti uvaženi. U Brnu i Portu nastojanja vezana uz sudjelovanje javnosti bilo je još teže provesti.

Govoreći o Zagrebu, CIVITAS ELAN je potaknuo dobre procese suradnje i tako otvorio put za jačanje međusobnog povjerenja među akterima. Kroz provedene aktivnosti građani su bili adekvatno informirani, a imali su i mogućnost izraziti mišljenje koje je preneseno donositeljima odluka. Kroz te konzultativne aktivnosti prometni stručnjaci i gradska uprava upoznali su potrebe i mišljenje stanovnika, relevantnih stručnjaka i specifičnih dionika.

U ovom su priručniku prikazana tri dobra primjera dijaloga s građanima i specifičnim dioničkim skupinama provedena u Zagrebu u okviru projekta CIVITAS ELAN. Pokazane su koristi od takvog pristupa, što znači da bi i nakon završetka projekta trebalo nastaviti s takvim načinom rada.

Milena Marega,

direktorica REC-a Slovenija i koordinatorica aktivnosti uključivanja građana u projektu CIVITAS ELAN

Uvod

0

Uvod

O PRIRUČNIKU

Uključivanje dionika poboljšava kvalitetu mjera za urbanu mobilnost pa se sve više prepoznaje kao važna sastavnica svakog procesa donošenja odluka. Prema studiji iz 2009. „Ususret održivoj urbanoj mobilnosti: Istraživanje interesa europskih gradova za CIVITAS, programe treninga i izvore informacija“, lokalne službe za mobilnost (prometni praktičari) i donositelji odluka temu su prepoznali kao ključni čimbenik za uspješnu provedbu mjera mobilnosti.

Inicijativa Europske komisije CIVITAS nastoji gradovima širom Europe pomoći u razvoju nove kulture mobilnosti. Kako bi se to ostvarilo, potrebno je uključiti sve one osobe koje sudjeluju u procesu donošenja odluka ili koje na njega mogu utjecati (dionici). Ovaj priručnik stoga su oblikovali spomenuti „prometni praktičari“, kako bi vam olakšali postupak uključivanja dionika u proces planiranja. Pojedini dijelovi priručnika olakšat će vam planiranje, provedbu i vrednovanje aktivnosti uključivanja dionika u vaše mjere za mobilnost.

Potencijalni korisnici ovog priručnika prije svega su osobe zaposlene u lokalnim uredima za planiranje i provedbu mjera mobilnosti u okviru mreže CIVITAS. No, može biti koristan svakoj osobi zainteresiranoj za ostvarivanje održive urbane mobilnosti. Također je namijenjen osobama koje su uključene u planiranje i provedbu prometnih mjera, sadrži pojašnjenja na koji se način može ostvariti uključivanje dionika te kako im takav način rada može biti od koristi.

SAŽETAK I KLJUČNE PREPORUKE

Ovaj priručnik sadrži smjernice, prijedloge i primjere iz prakse, koji će vam pomoći u planiranju i provedbi niza savjetodavnih aktivnosti.

Pored činjenice da savjetovanje s dionicima u sve većoj mjeri postaje zakonska obaveza (kako na primjer stoji u sažetku osnovnih činjenica Aarhuške konvencije u Prilogu), priručnik donositeljima i provoditeljima odluka može biti višestruko koristan. Kroz savjetovanje s dionicima ostvaruje se sljedeće:

- proces donošenja odluka postaje kv32 alitetniji budući da su zainteresirane strane uključene od samog početka;
- omogućuje se prepoznavanje spornih pitanja i poteškoća prije samog donošenja odluke;
- okupljaju se različiti dionici s drugačijim mišljenjima, što omogućuje zajedničko dogovaranje i sprječava suprotno djelovanje u kasnijoj fazi, koje može usporiti proces donošenja odluka;
- onemogućuju se zastoji i smanjuju troškovi u provedbenoj fazi;
- dionicima se omogućuje bolje razumijevanje ciljeva koji se žele postići donošenjem određenih odluka, kao i pitanja koja iz toga proizlaze;
- stvara se osjećaj „vlasništva“ nad odlukama i mjerama, čime se postiže njihova veća prihvaćenost;

- proces donošenja odluka je demokratičniji - daje građanima i lokalnim zajednicama moć utjecanja na odluke i posljedično, veći osjećaj odgovornosti;
- jačaju lokalni kapaciteti;
- javnost stječe veće povjerenje u donositelje odluka; i
- stvaraju se prilike u kojima dionici i donositelji odluka mogu učiti jedni od drugih razmjennom informacija i iskustava.

U nastavku su sažeti najkorisniji prijedlozi i preporuke koje će vam omogućiti provedbu uspješnog savjetovanja s dionicima i unapređenje vašeg procesa donošenja odluka.

PREPORUKA 1.: SLIJEDITE STRATEGIJU U ŠEST KORAKA

Strategija u šest koraka sadrži jezgrovit pregled glavnih točaka koje treba imati na umu kada se priprema savjetovanje s dionicima:

1. Odredite teme kojima ćete se baviti u okviru savjetovanja;
2. Prepoznajte koje je dionike potrebno uključiti;
3. Analizirajte mogući doprinos različitih dionika;
4. Osmislite strategiju uključivanja;
5. Savjetujte se s relevantnim dionicima;
6. Provedite evaluaciju i naknadno praćenje daljnjih aktivnosti.

PREPORUKA 2.: IZGRADITE DJELOTVORNA PARTNERSTVA

U okviru strategije u šest koraka, izgradnja djelotvornih partnerstava ostvaruje se u prva tri koraka. Trebat će vam razmotriti koje dionike uključiti i zašto, razmisliti o mogućim ulogama dionika prije nego započnete s konzultacijama te o najboljem načinu međudjelovanja tijekom cijelog procesa savjetovanja. Potrebno je:

- prepoznati dionike i započeti komunikaciju s njima;
- analizirati njihove ciljeve i resurse;
- omogućiti strukturirano uključivanje svih dionika;
- identificirati i vremenski isplanirati odgovarajuće faze donošenja odluka i metode uključivanja svih različitih skupina dionika;
- razraditi sveukupnu strategiju suradnje i načela uključivanja dionika;
- stvoriti kulturu planiranja koja se temelji na redovnoj komunikaciji, međusobnim konzultacijama i zajedničkom donošenju odluka; i
- pripremiti dionike i nastaviti s njima raditi tijekom svih događanja.

PREPORUKA 3.: OSMISLITE STRATEGIJU U ŠEST KORAKA

Četvrti korak ove strategije u šest koraka bavi se planiranjem uključivanja. Upravljanje savjetovanjem s dionicima znači razvijati strategiju kojom se definiraju koraci za svaku fazu procesa. Strategijom se definira tko će biti uključen u proces donošenja odluka, način prepoznavanja sudionika i metoda za njihovo uključivanje. Strategijom je također potrebno utvrditi vrste aktivnosti uključivanja (metode, alati i tehnike). U oblikovanju vlastite strategije sudjelovanja, potrebno je sljedeće:

- napraviti vremenski plan i proračun;
- na odgovarajući način identificirati sve bitne dionike i uključiti ih u sve faze procesa;
- uzeti u obzir različitost interesa, resursa i kapaciteta dionika;
- osigurati dovoljno transparentnih informacija kako bi se omogućilo informirano uključivanje dionika te spriječili negativni dojmovi (primjerice tajnovitost ili korporatizam);
- koristiti mehanizam naknadnog praćenja aktivnosti kako bi se osiguralo uvažavanje zahtjeva dionika te planirati način uvrštavanja rezultata postupka sudjelovanja dionika u proces donošenja odluka, i
- razmotriti različite alate i tehnike za uključivanje te odabrati one najprimjerenije u odgovarajućem lokalnom kontekstu.

PREPORUKA 4.: AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Dobra strategija uključivanja koristi se različitim formatima i tehnikama (npr. ankete, razgovori i skupine za raspravu) na različitim razinama primjene. Ne postoji jedinstveni pristup „od 7 do 77 godina“ za uključivanje odgovarajućih dionika: to ovisi o vašim pojedinačnim i sveukupnim ciljevima, samim dionicima koje uključujete i raspoloživim resursima. Za uspješno uključivanje potrebno je:

- razmotriti što želite postići;
- uzeti u obzir kontekst teme koja će biti predmet rasprave (razina općeg znanja, složenost problematike itd.);
- odabrati razinu uključivanja dionika (prijenos informacija je jednosmjernan proces; konzultacije su dvosmjernan proces – koju razinu uključenosti očekujete od dionika?);
- uzeti u obzir različite interese i aktivnosti pojedinih dionika;
- razmotriti uključivanje dionika u svakoj fazi procesa;
- istovremeno koristiti različite metode;
- voditi računa o ispunjavanju odgovarajućih zakonskih uvjeta;
- koristiti lokalne resurse; i
- uvijek provesti naknadno praćenje aktivnosti.

PREPORUKA 5.: PROVEDITE EVALUACIJU I NASTAVITE PRATITI AKTIVNOSTI

Evaluacija i naknadno praćenje aktivnosti zaslužuju posebnu pozornost tijekom cijelog procesa. Da bi evaluacija bila djelotvorna potrebno je:

- nastojati djelovati tako, da u obzir što je više moguće uzimate rezultate savjetovanja s dionicima;
- sve dionike informirati o tome kako koristite informacije i prijedloge koje od njih dobivate;
- evaluirati cijeli proces i rezultate savjetovanja;
- definirati pokazatelje za potrebe evaluacije prije početka procesa savjetovanja, što će vam omogućiti prikupljanje potrebnih informacija tijekom aktivnosti.

**Savjetovanje s dionicima
i uključivanje građana**

1

1 Savjetovanje s dionicima i uključivanje građana

Uključivanje dionika sve je važnije u oblikovanju nekog projekta. U određenim okolnostima, sudjelovanje javnosti može biti čak i obvezno. U ovom poglavlju bit će govora o definiranju dionika te će se ispitati značenje i važnost njihovog uključivanja.

Savjetovanje s dionicima znači uključivanje različitih dionika u proces donošenja odluka. Ključna skupina dionika u smislu procesa donošenja odluka je upravo šira javnost, a mogućnosti za sudjelovanje javnosti formaliziraju se u okviru različitih razina propisa. Na međunarodnoj razini, *Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša* (Aarhuška konvencija) formalizira mogućnosti sudjelovanja javnosti u procesima donošenja odluka o pitanjima koja se tiču okoliša (uključujući promet i urbano planiranje) te u odlukama koje se tiču predloženih zakona, projekata (uključujući dozvole i ovlaštenja), programa, politika i planova (više informacija u sažetku osnovnih činjenica u prilogu). Na europskoj razini Aarhuška konvencija ojačana je i provodi se kroz zakonodavstva EU², a daljnje zakonodavstvo postoji i na nacionalnoj razini u svakoj državi članici.³

Unatoč mnogim propisima kojima se formalizira mogućnost sudjelovanja javnosti i konzultiranja dionika, i dalje je prisutno nepovjerenje kada je riječ o ovoj temi. Belgijski upitnik o podršci javnosti (Bachus i Wallenborn, 2005.) tako primjerice pokazuje da samo 26 od 71 ispitanika (javni dužnosnici, akademici itd.) podržavaju sudjelovanje javnosti u održivom razvoju. Od toga je njih 22 izrazilo mišljenje u smislu „sudjelovanje može biti korisno, ali ga je iznimno teško organizirati“; „proces sudjelovanja dionika trebao bi krenuti od svakodnevnih situacija među građanima, a sudjelovanje bi trebalo promatrati kao proces učenja.“

Političari često imaju podvojeni stav prema participativnim pristupima. S jedne strane, sve je veća svijest o koristima sudjelovanja javnosti kada je riječ o smanjenju jaza između političara i građana, čime se u javnosti osigurava veća potpora odlukama i politikama. S druge strane, i dalje postoje strahovi vezani uz čimbenike za koje se smatra da su nepoznati, odnosno da ih se ne može kontrolirati. Tako se neki političari pribojavaju da uključivanje dionika (poglavito šire javnosti) može voditi k neostvarivim prijedlozima i situaciji u kojoj političari nikakve odluke ne mogu donijeti samostalno, bez uključivanja dionika. Iako je savjetovanje s dionicima korisno, oni se ne moraju uključivati u svaki proces donošenja odluka, odnosno čak niti u svaku fazu procesa. Neka su područja vrlo pogodna za provođenje participativnih postupaka, uključujući teme koje se tiču temeljnih vrijednosti i načela (na primjer, raspravljanje o temama izbora između korištenja automobila i drugih načina prijevoza, s obzirom da mnogi smatraju kako automobil nudi slobodu, sigurnost na cesti, kvalitetu života itd.) i pitanja javnih politika koja iziskuju istovremeno obuhvaćanje javne svijesti, učenja, traženja rješenja i emocionalnog ili etičkog prihvaćanja konačne odluke (Elliot et al. 2005., 12).

² Direktiva o sudjelovanju javnosti u pitanjima zaštite okoliša (2003/35/EC); Direktiva 1997/11/EC o procjeni utjecaja na okoliš; Direktiva 2001/42/EC o procjeni učinaka pojedinih planova i programa na okoliš

³ U hrvatski Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 110/07) uključene su odredbe Aarhuške konvencije. Uredba o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša objavljena je u Narodnim novinama 64/08.

Bez obzira na zabrinutost, sudjelovanje javnosti i opća uključenost dionika sve su važniji i sve se više ugrađuju u nacionalna zakonodavstva i europske uredbe. Zbog demokratske i pragmatične zabrinutosti, sve više strana u društvu poziva na participativno odlučivanje, poglavito građani. U modernom odlučivanju, uključivanje dionika i građana postalo je temeljna dužnost i pravo.

U smislu dobre i primjereno razmotrene strategije sigurno je da će sudjelovanje dionika i građana unaprijediti opću kvalitetu, djelotvornost, (cjenovnu) učinkovitost, transparentnost, prihvaćenost i opravdanost vaših prometnih projekata.

1.1

DEFINICIJE

DIONICI

Dionik je bilo koji pojedinac, skupina ili organizacija na koju predloženi projekt i njegova provedba utječu ili mogu utjecati⁴. To uključuje širu javnost, poduzeća, tijela javne vlasti, organizacije civilnog društva (OCD), razne stručnjake i posebne interesne skupine. Podrobniji popis mogućih dionika nalazi se u donjoj tablici.

Vlada/nadležna tijela	Poduzeća/operatori	Zajednice/civilno društvo	Ostali
Europska unija	Nacionalna poslovna udruženja	Nacionalne OCD koje se bave zaštitom okoliša	Istraživačke ustanove
Ministarstvo prometa	Veliki poslodavci	Autoprijevozna udruženja i auto klubovi	Sveučilišta
Ostala ministarstva	Privatni financijeri	Sindikati	Ustanove za izobrazbu/usavršavanje
Regionalne vlasti	Međunarodna/domaća poduzeća	Mediji	Stručnjaci iz drugih gradova
Lokalne vlasti	Regionalna/lokalna poduzeća	Forumi lokalnih vlasti	
Susjedni gradovi	Lokalna poslovna udruženja	Organizacije u lokalnoj zajednici	
Lokalne prometne vlasti	Mala poduzeća	Lokalne interesne skupine	
Prometna policija	Trgovci na malo	Skupine biciklista/šetača	
Ostala lokalna tijela nadležna za prijevoz	Komunalna poduzeća (npr. opskrba električnom energijom, telekomunikacije)	Skupine korisnika javnog prijevoza	
Ostala nadležna tijela lokalnih vlasti	Inženjeri/ugovaratelji, izvođači radova	Korisnici prijevoza	
Političari	Prijevoznici/pružatelji prijevoznih usluga	Građani	

⁴ Prema priručniku „GUIDEMAPS, Uspješno donošenje odluka u sektoru prometa. Priručnik za projektno upravljanje i uključivanje dionika“, Europska komisija, London/Aachen, 2004.

Ostali donositelji odluka	Konzultanti u prijevozu	Posjetitelji
Partnerska tijela	Tvrtke koje se bave organizacijom zajedničkog korištenja vozila (car-sharing)	Građani susjednih gradova
Voditelji projekata	Iznajmljivači bicikala	Osobe s invaliditetom
Stručno osoblje	Ostali pružatelji usluga prijevoza	Vlasnici zemljišta
Hitne službe		Djelatnici u prijevozu
Izvršni rukovoditelji u području zdravstva i sigurnosti		Roditelji/Djeca
		Osobe starije dobi

Popis uobičajenih dioničkih skupina, podijeljen u četiri skupine⁵.

Tri široke skupine dionika su (Buhmann et al. 2009.)⁶:

- primarni dionici - oni na koje određena problematika utječe (pozitivno ili negativno);
- ključni subjekti - oni na pozicijama moći ili koji imaju stručna znanja; i
- posrednici - oni koji imaju utjecaj na provedbu odluka ili interes u određenom području (kao što su prijevoznici, OCD, mediji itd.).

SAVJETOVANJE S DIONICIMA

Savjetovanje s dionicima, poznato i kao „participativni pristup“, integriranje je mišljenja i interesa relevantnih dionika u procesu odlučivanja. Cilj je proces donošenja odluka učiniti transparentnijim, prikupiti što više podataka i prijedloga na kojima će se temeljiti odluke te osigurati podršku donesenim odlukama. Iako ih općenito pokreću donositelji odluka ili projektni tim, konzultacije dionika također mogu pokrenuti i sami dionici.

Uključivanje dionika trebalo bi se smatrati trajnom i dugoročnom aktivnosti. Može se provoditi na svim stupnjevima procesa oblikovanja politika: planiranje, provedba i/ili evaluacija.

⁵ Prema priručniku „GUIDEMAPS, Uspješno donošenje odluka u sektoru prometa. Priručnik za projektno upravljanje i uključivanje dionika“, Europska komisija, 2001.

⁶ Slična je podjela izložena u priručniku GUIDEMAPS, 2004.

Participativni pristupi koji se mogu primijeniti u nekome od ili u sva tri koraka ciklusa planiranja prijevoza (Elliot et al. 2005., 9)

Koje dionike uključiti, kada i u kojem opsegu, pitanja su kojima se treba odvojeno baviti u okviru svakog procesa donošenja odluka. Ovaj priručnik daje smjernice za pronalaženje odgovora na navedena pitanja.

UKLJUČIVANJE GRAĐANA

U okviru procesa savjetovanja s dionicima, uključivanje građana je način koji ljudima na lokalnoj razini omogućuje uključivanje u planiranje i oblikovanje rješenja za lokalne probleme tako da ona odražavaju njihove potrebe. Građani su također često i (krajnji) korisnici usluga prijevoza.

Iako odluke koje donositelji odluka na kraju donesu u konačnici utječu na živote građana, tek odnedavno je prepoznata važnost aktivnog uključivanja građana u procese donošenja odluka.

1.2.

ZAŠTO JE SAVJETOVANJE S DIONICIMA VAŽNO?

Iako uključivanje dionika nije uvijek jednostavan proces, ono unapređuje kvalitetu odluka, jača njihovu javnu podršku i čini proces oblikovanja politika demokratskijim. Također pridonosi unapređenju urbane mobilnosti i najbolji je način postizanja zajedničkog razumijevanja ciljeva, problema i mogućih strategija za provedbu rješenja. U prošlosti je vrijednost uključivanja dionika bila podcijenjena. Uloženo je puno rada kako bi se podigla svijest o pozitivnim rezultatima procesa konzultacije dionika i razvila potrebna stručna znanja. Ipak, u slučajevima kada su proračuni i resursi ograničeni, vlasti konzultacije dionika ne stavljaju visoko na ljestvicu prioriteta. Mnogi vjeruju da su upravo stručnjaci oni koji donose najbolje odluke o prometu, a da lokalni političari mogu primjereno predstavljati interese dionika.

KORISTI OD UKLJUČIVANJA DIONIKA

- prijedlozi dionika poboljšavaju kvalitetu odluka;
- sporna pitanja i poteškoće mogu se prepoznati prije donošenja odluke;
- okupljanjem različitih dionika, koji imaju drugačija mišljenja, moguće je zajednički doći do dogovora; time se izbjegavaju suprotstavljeni stavovi u kasnijoj fazi, što može usporiti proces donošenja odluka;
- uključivanje dionika sprečava odgađanja i smanjuje troškove u fazi provedbe;
- dionici stječu bolje razumijevanje ciljeva koji se žele postići pojedinim odlukama te pitanja u vezi s njima;
- konzultiranje dionika daje osjećaj vlasništva nad odlukama i mjerama te poboljšava njihovu prihvaćenost;
- proces donošenja odluka postaje demokratskiji, dajući građanima i lokalnim zajednicama moć utjecaja na odluke, a time i veći osjećaj odgovornosti;
- savjetovanje s dionicima može omogućiti i jačanje lokalnih kapaciteta;
- jača povjerenje javnosti u donositelje odluka;
- dionici i donositelji odluka uče jedni od drugih razmjenjujući informacije i iskustva.

**Izgradnja
djelotvornih partnerstava**

2

2

Izgradnja djelotvornih partnerstava

Djelotvorna partnerstva ključna su za djelotvorno uključivanje. Njihova izgradnja odnosi se na otvaranje komunikacijskih kanala koji će donijeti najveću korist vama i onima koje uključujete u donošenje odluka o urbanoj mobilnosti. Djelotvorna partnerstva su ona s odgovarajućim dionicima, primjerenom razinom međudjelovanja, dobrom komunikacijom i međusobnim razumijevanjem. Potrebno je dobro razmisliti o tome koje dionike pozvati i zašto, razmotriti njihove moguće uloge prije početka participativnog procesa te nastaviti razmišljati o najboljem načinu i vremenu njihova uključivanja u proces. Kako biste odabrali odgovarajuće dionike u pravo vrijeme, važno je utvrditi koje ciljeve želite postići njihovim uključivanjem u proces te koja pitanja želite s njima raspraviti.

2.1.

BUDITE SVJESNI ZAŠTO GRADITE PARTNERSTVA

Jasna definicija pitanja koja treba rješavati te ciljeva koje treba ostvariti vodit će vas k identifikaciji odgovarajućih dionika i kroz proces planiranja, provedbe i evaluacije procesa uključivanja dionika. Onemogućit će postavljanje nerealnih očekivanja od samog procesa. Ako već od početka jasno komunicirate o ciljevima i temama, isto će se odnositi i na sve dionike u procesu savjetovanja.

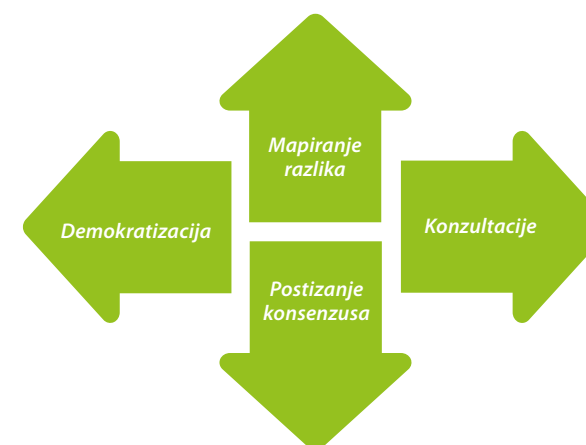
ODREDITE SVOJE CILJEVE

Konzultiranje dionika nije samo sebi svrha, iako bi ga donositelji odluka i voditelji projekata mogli tako doživljavati zbog zakonskih uvjeta. Uključivanjem dionika mogu se ostvariti različiti ili čak višestruki ciljevi, ovisno o odabirima organizatora.

U kontekstu evaluacije, vrsta pokazatelja ovisit će o ciljevima koje ste odabrali i koji su potrebni kako biste mjerili učinkovitost određene strategije. Ako je vaš cilj prikupljanje povratnih informacija kako biste prilagodili plan, primljene reakcije moguće je brojčano izraziti. Ako vam je cilj jačanje svijesti, u okviru evaluacije također će biti potrebno mjeriti razinu stečenog znanja. Kako biste proveli odgovarajuću evaluaciju, vaši bi ciljevi trebali biti što „pametniji“, odnosno prema takozvanim načelima *SMART*: specifični, mjerljivi, dostizni, realni i vremenski određeni.

Ciljevi se mogu razvrstati u dvije osi: razlozi za angažiranje dionika i rezultati koje želite postići (Van Asselt et al. 2001.). Među tim razlozima mogu biti demokratizacija (omogućavanje dionicima da značajno, a moguće i obvezujuće, utječu na proces donošenja odluka) ili savjetovanje (prikupljanje ideja i mišljenja dionika kao ulaznih podataka za potrebe procesa donošenja odluka). Željeni rezultat može biti širok raspon odabira i informacija (tzv. mapiranje razlika) ili dogovor svih dionika o najboljoj odluci ili odlukama (postizanje konsenzusa). Pri odabiru najboljeg rješenja za rekonstrukciju ulice u stambenom području, gradski dužnosnici (vjerojatno zajedno s poduzećem koje se bavi urbanim planiranjem) mogu, primjerice, istaknuti različite prijedloge, pozvati građane da glasaju za najbolja rješenja i u konačnici organizirati jedan ili više sastanaka dionika kako bi se donijela odluka o slijedu aktivnosti (demokratizacija i postizanje konsenzusa). Kada izrađujete novi plan mobilnosti, dobro je utvrditi sva uska grla i moguća rješenja savjetovanjem s osobama koje se s tim problemima svakodnevno susreću, a to možete

učiniti putem anketa, fokusnih skupina, razgovora ili foruma na internetu. Time ćete prikupiti širok raspon mogućih rješenja i informacija kojima možete baratati pri oblikovanju svojih političkih odluka (konzultacije i mapiranje razlika).

Razlozi za savjetovanje s dionicima i očekivani rezultati mogu se razvrstati uzduž dvije osi (Elliot et al. 2005.)

ODABERITE ODGOVARAJUĆE TEME

Postavljanje ciljeva procesa savjetovanja ide ruku pod ruku s određivanjem tema ili predmeta kojima ćete se baviti. Hoćete li raspravljati o prilazima gradu kao cjelini, usredotočiti se na jednu ili više crnih točki u pješačkoj infrastrukturi, na određene ciljne skupine (kao što su starije osobe) ili na dostupnost javnog prijevoza? Omjer u kojem je savjetovanje s dionicima potrebno ili uopće moguće ovisit će o temama koje odaberete. S tim u vezi, možete razmotriti četiri sljedeća pitanja (Elliot et al. 2005.):

- Je li javnost upoznata s temom? U slučaju velikog broja dionika, savjetovanje s dionicima mora početi stavljanjem naglaska na davanje informacija i podizanje svijesti. Mnogi, a ponekad čak i važne skupine dionika, nisu svjesni prepreka u osnovnoj mobilnosti osoba s invaliditetom, starijih korisnika prijevoza i osoba koje putuju s malom djecom, kao niti prepreka s kojima se suočavaju zbog loše dostupnosti javnog prijevoza.
- U kojoj je mjeri tema nova? Postoje li u vašoj zemlji stručnjaci ili grad koji imaju potrebno znanje i iskustva o toj temi? Postoje li ikakvi odgovarajući propisi? Ako ne, mogućnosti konzultiranja dionika bit će ograničene.
- Koliko je tema složena? Na primjer, ako vam je cilj navesti javnost da pločnike drže prohodnima i bez prepreka kako bi se poboljšao pristup, mnogo je dionika koji mogu dati informacije i mišljenja. Ipak, ako želite raspraviti o dostupnosti javnih objekata, trebat ćete dionike s tehničkim znanjem ili iskustvima iz prve ruke.

- Koliko je tema sporna? Ukoliko je tema pristupa postala polarizirana, primjerice zato što je lokalna akcijska grupa žestoko prosvjedovala protiv općinske politike strogog ograničavanja automobilskeg prometa u pješačkim zonama, nastojanja za mirenjem različitih strana mogu se ispostaviti beskorisnima. U tom slučaju, ispravan pristup mogao bi biti prvo se konzultirati sa svakom skupinom pojedinačno, jasno definirajući točke prijepora. Potom će možda biti lakše definirati i pitanja u kojima postoji suglasnost. Ukoliko ta metoda ne donese rezultate, možda ćete jednostavno morati doći do zaključka kako „se slažete da se ne slažete“. Kako god bilo, trebali biste izbjegavati prekidanje kontakta: ignoriranje onih koji vam se suprotstavljaju vjerojatno će dugoročno stvarati probleme.

Različiti aspekti problema ili projekta mogu iziskivati konzultacije s različitim dionicima. Imajte na umu da dionici, uključujući građane, mogu igrati važnu ulogu u tom prvom koraku definiranja problema ili teme. Isto tako, pomna analiza teme može spriječiti neučinkovito djelovanje. Različita gledišta dionika mogu biti vrijedan resurs u procesu definiranja problema.

TRI KATEGORIJE DIONIKA

Primarni dionici:

Oni na koje će mjere u konačnici utjecati, bilo pozitivno ili negativno (npr. građani, različite društvene skupine ili strukovna udruženja, gradske četvrti, grane gospodarstva, pojedinačne organizacije itd.).

Ključni subjekti:

- oni koji nose političku odgovornost (gradonačelnici, vijećnici, druge razine vlasti);
- oni s financijskim resursima;
- oni koji imaju autoritet (s obzirom na određenu temu ili zemljopisno okruženje);
- oni koji imaju vještine i stručnost u pitanjima prometa i povezanim područjima (uprave, sveučilišta, privatni sektor itd.);
- oni koje lokalno stanovništvo prepoznaje i koji s njime imaju dobre odnose (istaknuti lokalni pojedinci).

Posrednici:

- oni koji provode prometne politike (npr. javni prijevoz i službe koje upravljaju infrastrukturom, policija itd.)
- oni uključeni u glavne djelatnosti prometa (npr. prijevoznici tereta)
- oni sa stalnim interesnim predstavnicima (npr. udruženja, komore, OCD)
- oni koji daju informacije i izvještaje o prometu (uprava, prijevoznička poduzeća, mediji itd.)

2.2.

STVARANJE PARTNERSTAVA

Kada su ciljevi i teme jasni, možete početi graditi učinkovita partnerstva identificirajući odgovarajuće dionike i komunicirajući s njima. Vodite računa o tome odakle dolaze, što ih zanima i kojim resursima raspolažu za ostvarenje svojih ciljeva.

KOGA UKLJUČITI

Započnite popisom svih mogućih dionika (popis u poglavlju 1.1. može poslužiti kao osnova). Vrlo je važno odlučiti koga uključiti i s kime stvarati partnerstva prije početka procesa donošenja odluka. Ukoliko dionike uključite u kasnijoj fazi, mogli bi vam prigovarati zbog odabira koje ste napravili u ranijoj fazi ili bi mogli imati osjećaj da im je dan samo ograničen ili simboličan utjecaj. Posebno je važno uključiti donositelje odluka već od samog početka procesa kako bi se osigurala potrebna politička podrška savjetima ili odluci/odlukama dionika.

Proces identifikacije dionika trebao bi se ponoviti u kontekstu promjenjivih okolnosti (uključujući ponovnu procjenu uključenosti već odabranih dionika). Trebate imati na umu da se s odabirom provedbenih opcija mogu pojaviti novi dionici - primjerice lokalni stanovnici na koje utječu učinjeni odabiri.

Trebali biste istražiti što bi dionike moglo motivirati na sudjelovanje u procesu uključivanja. Tri široke skupine dionika navedene su u okviru na stranici 28. Uključuju one na koje konkretno pitanje utječe pozitivno ili negativno, one koji imaju moć ili stručnost (ključni subjekti) i one koji imaju utjecaj na provedbu odluka ili interes s obzirom na dano pitanje (npr. posrednici, kao što su prijevoznici, OCD, mediji itd.).

Ključne točke koje treba imati na umu pri identifikaciji dionika:

- na listu dionika važno je uključiti medije, budući da imaju velik utjecaj na javnu prihvaćenost mjera prometne politike i sliku procesa donošenja odluka u javnosti;
- kada je riječ o uključivanju građana, daleko je važnije uključiti različite skupine (po dobi, kulturi, rodnoj pripadnosti), nego obuhvatiti velik broj ljudi (Wates 2000.), dok će za neke ciljne skupine, kao što su djeca, možda biti potreban poseban pristup.
- zagovaratelj projekta s dobrim komunikacijskim vještinama može pridobiti kako političku, tako i javnu podršku za odluke.

ANALIZIRAJTE UKLJUČENOST VAŠIH DIONIKA

Sljedeći korak je pomna analiza dionika s vašeg popisa:

- Koji su njihovi ciljevi (ili skrivene namjere)?
- Što mogu izgubiti ili dobiti?
- Koliko imaju utjecaj?
- Jesu li u mogućnosti sudjelovati?
- Hoće li biti voljni sudjelovati?
- Jesu li sposobni dati doprinos?

Dobro razumijevanje koristi koje dionici mogu imati od uključivanja i suradnje pomoći će vam da ih uvjerite u prednosti procesa.

Preporučuje se određivanje skupina dionika sa sličnim interesima, sposobnostima i/ili onih koji su bitni za konkretnu problematiku. Time ćete znati bolje prepoznati uzroke mogućih nesporazuma (Buhrmann et al. 2009.) kao i mogući nedostatak u odabiru dionika. Koristan alat u mapiranju dionika je matrica utjecaja i interesa kojom se dionici kategoriziraju prema njihovoj uključenosti i mogućem utjecaju s obzirom na temu mobilnosti (UN Habitat 2001., 24). Najvažnije je uključiti što je moguće više dionika koji imaju velik utjecaj i kojima je tema bitna (značajan interes), dok su dionici s manjim utjecajem i neznatnim interesom manje važni.

	Malen utjecaj	Velik utjecaj
Neznatan interes	Skupina dionika najnižeg prioriteta	Skupina korisna za oblikovanje mišljenja tijekom donošenja odluka i posredovanja
Znatan interes	Važna skupina dionika kojoj je možda potrebno osnaživanje	Najkritičnija skupina dionika

Dionike se može mapirati prema utjecaju i razini interesa (UN Habitat 2001., 24)

2.3.

USPOSTAVITE DJELOTVORNA I TRAJNA PARTNERSTVA

Održavanje dobrog partnerstva zahtijeva planiranje. Interakcija treba biti dobro strukturirana, s jasnim i odgovarajućim koracima za uključivanje tijekom cijelog procesa donošenja odluka. Redovna komunikacija je potrebna kako bi se održavao djelotvoran dijalog s dionicima, a trebalo bi im nakon sastanaka i događanja osigurati povratne informacije.

Ukoliko se savjetovanje s dionicima ne organizira na odgovarajući način, teško će se iskoristiti njihova mišljenja i prijedlozi. To može rezultirati gubitkom vjerodostojnosti procesa savjetovanja pa čak i samog procesa donošenja odluka.

Potrebno je također pripaziti da mišljenje jednog dionika ne dominira u raspravama i rezultatu savjetovanja. Moguće je da će dionici koji ne sudjeluju u javnoj raspravi ili koji možda nemaju odgovarajući kapacitet potreban za stvaranje vlastitih stavova imati osjećaj da se njihova mišljenja ne uzimaju u obzir. Uključivanje ili osnaživanje slabih subjekata trebalo bi biti trajni zadatak.

Partnerstvo bi trebalo trajati tijekom cijelog procesa odlučivanja, od faze planiranja, preko faze provedbe pa sve do kraja evaluacije, što treba isplanirati daleko unaprijed, a dionici trebaju imati informacije o tome na koji način će biti uključeni tijekom cijelog procesa. Bez obzira hoće li se takav intenzitet uključenosti odnositi na sve dionike, bitno je sve dionike informirati o tome na koji način će se njihovo mišljenje i prijedlozi koristiti te kako proces napreduje, kako bi imali osjećaj vlasništva nad odlukama koje se donose i mjerama koje se provode.

U sljedećem poglavlju bit će riječi o tome kako oblikovati kvalitetnu strategiju uključivanja, što je od temeljne važnosti za izgradnju djelotvornih partnerstava.

Prijedlozi za stvaranje djelotvornih partnerstava

- identificirajte dionike i uspostavite komunikaciju s njima;
- analizirajte ciljeve i resurse dionika (npr. koristeći matricu utjecaja i interesa iz poglavlja 2.2);
- uključivanje svih dionika treba biti dobro strukturirano;
- definirajte ukupnu strategiju suradnje i načela za uključivanje dionika;
- identificirajte i vremenski isplanirajte odgovarajuće faze donošenja odluka te metode za uključivanje različitih skupina dionika koje planirate uključiti,
- stvorite kulturu planiranja koja se temelji na redovnoj komunikaciji, međusobnom savjetovanju i zajedničkom odlučivanju; i
- s dionicima organizirajte događanja kao i naknadno praćenje aktivnosti.

Izrada strategije

3

3.

Izrada strategije

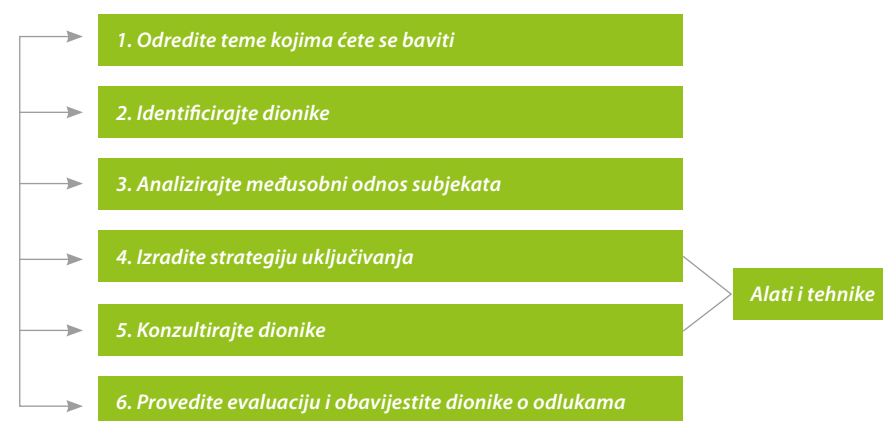
Nakon identificiranja glavnih dionika koje ćete uključiti te postavljanja osnovnih ciljeva takvog procesa uključivanja, možete krenuti s detaljnijim planiranjem. Ovo poglavlje sadrži okvir koji će vam omogućiti strukturiranje rada, a usredotočeno je na oblikovanje kvalitetne strategije za uključivanje dionika.

3.1.

STRATEŠKO PLANIRANJE

Savjetovanje s dionicima iziskuje pomnu organizaciju i planiranje. Trebate jasno definirati svoje ciljeve, dionike koje biste htjeli uključiti i ulogu koju će oni igrati, vremenski plan, vrste aktivnosti uključivanja koje biste htjeli provesti te vaš proračun. Kako biste omogućili smislenu evaluaciju procesa savjetovanja i donošenja odluka, prije početka projekta potrebno je definirati pokazatelje i evaluacijske metode. Vrlo važan dio strategije uključivanja je način na koji svoj projekt predstavljate različitim dionicima. Konzultacije s dionicima često su integrirane u medijsku strategiju u okviru šireg komunikacijskog plana, posebno kada je riječ o strateškom razvoju prometa.

Kvalitetno planiranje i uvrštavanje svih neophodnih koraka postići ćete raščlanjivanjem procesa u dobro definirane faze. Ovaj priručnik slijedi „strategiju u šest koraka“ koja je prikazana u nastavku (Buhrmann et al. 2009.):

Prva tri koraka odnose se na pitanja koga uključiti i obrađena su u poglavlju 2. Priručnika. U ovom se poglavlju razmatra kako izraditi dobru strategiju uključivanja (korak četiri). U poglavlju 4. propitkuje se širok raspon mogućih aktivnosti uključivanja i praćenja (koraci pet i šest).

3.2.

OBLIKUJTE STRATEGIJU UKLJUČIVANJA DIONIKA

Buhrmann et al. (2009.) ističu kako strategija uključivanja treba sadržavati sljedeće:

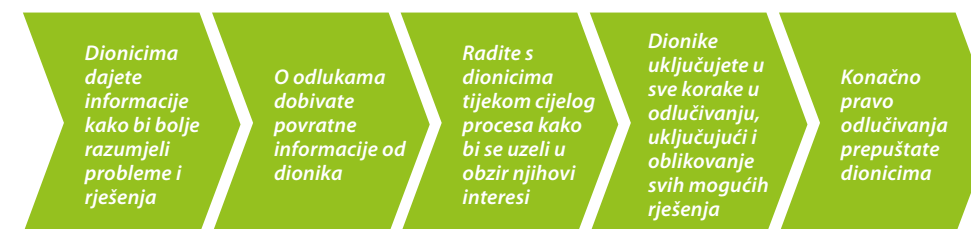
- kad i na koji način uključiti dionike;
- način provođenja takvog uključivanja;
- uloge (koje se mogu i mijenjati tijekom procesa) i očekivanja od pojedinih skupina dionika;
- vještine potrebne za upravljanje procesom (mogu biti unutarnje/vanjske);
- vremenski okvir;
- proračun;
- postupke izvještavanja.

Tijekom oblikovanja strategije, vodite računa o tome jesu li vaša tema ili projekt već prikazani u medijima te kakve su bile kritike pojedinih dionika.

U nastavku će biti riječi o nekoliko posebnih tema: razmjeru uključivanja dionika; vremenskom planiranju i proračunu. O opsegu mogućih aktivnosti i tehnika bit će riječi u poglavlju 4.

SPEKTAR UKLJUČIVANJA

Kako biste najdjelotvornije iskoristili resurse i vrijeme te postigli najbolje moguće rezultate, od temeljne je važnosti odabrati odgovarajuću razinu uključivanja za svakog dionika. Najosnovniji oblik interakcije s dionicima je pružanje informacija. Iako definicije „uključivanja“, „angažiranja“, „sudjelovanja“ i „savjetovanja“ znaju biti različite, većina izvora suglasna je da „stvarno“ uključivanje dionika pretpostavlja dvosmjernu komunikaciju. Čak i tada, razine interakcije svake od uključenih strana mogu se razlikovati, kako je prikazano u nastavku.

Prikazane su moguće razine uključivanja dionika sa stanovišta organizatora strategije. Razine uključivanja na lijevoj strani omogućuju čvrstu kontrolu nad donošenjem odluka, dok, postepeno gledano udesno, odgovarajuća razina uključivanja podrazumijeva znatno aktivnije pristupe sudjelovanju (izvor: IAP 2007.).

Kako utvrditi odgovarajuću razinu uključivanja za svakog pojedinog dionika? Prije svega je potrebno vratiti se ciljevima definiranim u prvoj fazi procesa i utvrditi što želite dobiti od savjetovanja. Potom će vam možda trebati povratne informacije ili odluka tehničkih stručnjaka, pri čemu ćete građane samo informirati i uvjeravati u ispravnost rezultata kroz marketinšku kampanju koja potiče uporabu tehničkih inovacija. No, kada je riječ o starijim građanima,

klasične marketinške kampanje manje su pogodne, a promjene u ponašanju vjerojatnije će se dogoditi njihovim aktivnim uključivanjem (Taschner and Fiedler 2009.). Dostupnost i želja za davanjem doprinosa te kapaciteti dionika također mogu utjecati na željenu razinu uključenosti, kao i vremenski plan i proračun (više pojedinosti u sljedećem poglavlju) te razina iskustva kojim vaša organizacija ili tim raspolažu. Kao i u slučaju identifikacije dionika (poglavlje 2), za početak je potrebno razmotriti visoku razinu uključenosti na svakom stupnju procesa i potom eliminirati nepotrebne aktivnosti uključivanja.

Vrsta politike uključivanja građana	Politička poruka	Komunikacijska razina	
		Cilj	Metodologija
Zatvorena politika	Mi odlučujemo što je dobro za tebe!	Odnosi s javnošću: ograničeni na obvezne zahtjeve	Minimalna razina: davanje informacija
Poluotvorena politika	Reci nam što misliš da je dobro, a mi ćemo se za to pobrinuti!	Konzultacije: građanin kao korisnik	Minimalna razina: javna rasprava
Transparentna politika	Zajedno možemo ostvariti promjenu!	Partnerstvo s „odgovornim građanima“	Različite tehnike uključivanja

Mogući načini sagledavanja različitih razina uključivanja (Mobiel 21 2002.)

Gornja tablica prikazuje različite poglede na politike uključivanja. Imajte na umu da konzultirane strane mogu imati osjećaj neuvažavanja ako smatraju da njihovi političari nisu iskreno zainteresirani za ono što imaju za reći, nego jednostavno žele o svemu odlučivati sami.

VREMENSKI PLAN I PRORAČUN

Proces sudjelovanja nije jednostavan i može trajati dosta dugo. Potrebno je imati na umu najvažnije rokove, jer oni mogu ograničiti opseg vaših aktivnosti uključivanja. Voditi računa o vremenskom okviru znači odlučivati unaprijed u kojoj će vam fazi oblikovanja politike (planiranje, provedba, evaluacija) trebati mišljenja i preporuke dionika.

Troškovi participativnog procesa ovise o metodama koje se koriste i odabranoj ciljnoj skupini. Primjerice, internetske ankete mogu se organizirati i obraditi lako i uz niske troškove, dok će proces koji uključuje nekoliko radionica s različitim skupinama dionika vjerojatno podrazumijevati troškove osvježenja, nabavu materijala, a možda i angažiranje odgovarajućeg stručnjaka ako vaš projektni tim nema vještine ili znanje potrebno za provođenje procesa uključivanja dionika.

Aktivnosti uključivanja i praćenje aktivnosti

4

4.

Aktivnosti uključivanja i praćenje aktivnosti

Savjetovanje s dionicima uglavnom je ograničeno na - i uglavnom se doživljava kao - proces koji:

- je potreban samo zato da se udovolji propisima;
- služi samo za davanje informacija (npr. javna okupljanja, objave za medije, pisma, obavijesti i oznake);
- uključuje dionike u relativno kasnoj fazi postupka planiranja.

Ipak, postoji velik broj tehnika za uključivanje vrlo različitih skupina dionika u različite faze projekta odnosno procesa donošenja odluka.

Primjetna je sklonost usmjeravanja rasprave i planiranja na aktivnosti koje je potrebno organizirati, a da se pripremni koraci nisu odgovarajuće razmotrili u ranijim fazama. Za odabir najprikladnijih tehnika bitno je uzeti u obzir sve ciljeve, teme, analize dionika i strategiju uključivanja, a nerazmatranje tih sastavnica povećava mogućnost korištenja neodgovarajućih metoda uključivanja.

4.1.

ANKETE ILI IZRAVAN KONTAKT

Postoje tri mogućnosti za savjetovanje s dionicima: ankete, sastanci „jedan na jedan“ i višedioničke konzultacije (Logan 2004.):

- Anketa je metoda sustavnog prikupljanja informacija od velikog uzorka pojedinaca. Ankete sadrže standardiziranu skupinu pitanja i omogućuju statističku analizu prikupljenih informacija.
- Sastanci „jedan na jedan“ su intervjui s ograničenom skupinom osoba koje se često odabiru zbog svoje stručnosti ili poznavanja odnosno sposobnosti predstavljanja odgovarajuće skupine dionika (npr. predsjednik gradskog vijeća ili mjesnog odbora). Ovo je otvoreniji i kvalitetniji pristup od provođenja ankete.
- Višedioničke konzultacije provode se putem radionica koje okupljaju različite dionike kako bi razmijenili zamisli i zajednički osmislili rješenja.

Navedene tri opcije detaljnije su opisane u nastavku, pri čemu su istaknute moguće koristi svakoga od tih pristupa.

ANKETE

Ankete su korisne zbog sljedećih razloga:

- troškovi su niski i moguće ih je provesti relativno brzo u usporedbi s drugim pristupima;
- odgovori se mogu dobiti od velikog broja osoba;
- lako ih je analizirati;
- može se prikupiti niz različitih mišljenja i prijedloga.

Najveća prednost anketa je to što se mogu prikupiti informacije od velikog broja osoba uz relativno niske troškove i rizik. Najpovoljnije ankete su internetski upitnici. Postoje internetske stranice koje korisniku omogućuju jednostavno oblikovanje i analiziranje internetskih anketa, kao što su SurveyMonkey, Zoomerang, SurveyGizmo i Question Pro⁷. Negativna strana je to što se tim putem ostvaruje komunikacija samo s osobama koje imaju pristup internetu i koriste ga. Ako želite doći i do onih koji su „digitalno nepismeni“, možda ćete istovremeno koristiti i metodu raspačavanja tiskanih upitnika ili upotrijebiti internetski upitnik kao smjernice za telefonski intervju.

Kada izrađujete anketu, trebete se pobrinuti da ispitanici čine reprezentativni uzorak: bolje je imati manji broj ispitanih osoba koje predstavljaju različite skupine, nego veći uzorak sastavljen od osoba mahom iz jedne skupine. Razmotrite uključivanje različitih lokalnih organizacija kako biste anketama došli do različitih ciljnih skupina. Razmislite o mogućem povećanju odaziva davanjem manjih poticaja ili mogućnosti dobivanja neke manje nagrade. No, budite realistični: stope odaziva znatno će ovisiti o ciljnoj skupini i temi vaše ankete. Ako kontaktirate odabrane dionike čiji je interes za konkretnu temu visok, možete očekivati odaziv od skoro 100%. No, ako javnost anketirate o pitanju koje nije u središtu interesa, možete očekivati odaziv od 20% do 30%. Internetski programi omogućuju određivanje veličine željenog uzorka kako bi se dobili pouzdani rezultati.⁸ Još jedan način povećanja odaziva je voditi anketu telefonski ili izravno, „licem u lice“ (više informacija na temu sastanaka „jedan na jedan“ nalazi se u sljedećem odlomku). Ciljne skupine općenito su sklonije dati odgovor ako ih se izravno kontaktira, a anketar pritom može pojasniti ono što ispitanici ne razumiju. Međutim, takav način anketiranja podrazumijeva znatno veće troškove.

Odmah na početku obavezno dajte informaciju o tome koliko je vremena potrebno za ispunjavanje upitnika. Ukoliko želite prikupiti veću količinu informacija, najbolje je razdijeliti tiskane primjerke upitnika i zamoliti ispitanike da ih vrate poštom. To će produžiti vrijeme potrebno za prikupljanje odgovora, ali će se upitnici zato potpunije ispunjavati.

Anketna pitanja treba dobro osmisliti:

- Točno odredite koje su vam informacije potrebne. Dobro je zabilježiti kakve zaključke očekujete. Primjerice: „X posto gradskih stanovnika ima osjećaj da su prometne gužve problem ili velik problem“, ili „Rješenje gradskih prometnih gužvi koje se najčešće spontano ističe jest poboljšavanje cestovne infrastrukture (što navodi X% ispitanika).“;
- Vodite računa o tome da pri nuđenju više mogućih odgovora isti budu pomno razrađeni i da se međusobno isključuju. Na primjer, ako se pitanje odnosi na omiljeni način putovanja, a ponuđen je izbor između automobila, bicikla, vlaka, javnog prijevoza ili pješčenja, dvije kategorije se preklapaju (vlak i javni prijevoz), a onima koji radije koriste koturaljke, podzemnu željeznicu ili taksu uopće nije ponuđena mogućnost takvog odgovora. Možete dodati i otvoreni odgovor (Ostalo: _____) ili navesti da je moguće zaokružiti više odgovora;
- Bitno je da u odgovarajućoj cjelini tražite samo jednu vrstu informacije. Pitanje „Volite li se voziti biciklom i hodati“ nije korisno, jer neki će radije voziti bicikl, a drugi hodati, i obrnuto;
- Izbjegavajte uporabu žargona. Iako je „održiva mobilnost“ vrlo jasan i često korišten koncept među stručnjacima za promet, taj izraz široj javnosti predstavlja prilično nedokučiv pojam;

⁷ www.surveymonkey.com; www.zoomerang.com; www.surveygizmo.com; www.questionpro.com

⁸ Program za uzorkovanje *Sample Size Calculator* nalazi se na stranicama www.surveysystem.com/sscalc.htm#one

- Izbjegavajte negativne formulacije. Na primjer, nije lako tumačiti odgovor „ne“ na izjavu „Nikada ne koristim automobil za kratke dionice“;
- Možete dodati mogućnost otvorenog odgovora kako bi ispitanici mogli unijeti neki drugačiji odgovor koji se odnosi na njih. Osmislite šifre koje možete dodijeliti tim odgovorima kako biste ih analizirali. Primjerice, ako pitate „Kako biste riješili gradski problem parkiranja?“, odgovore biste mogli kategorizirati u skladu s ključnim konceptima kao što su „više parkirne infrastrukture“, „cijene“, „upravljanjem potrebama“ itd.;
- Provjerite postoje li u pitanjima nedosljednosti i dvosmislenosti tako da od suradnika zatražite da ispune upitnik i daju povratnu informaciju.

Velike ankete mogu dati zanimljiv uvid u to što različiti dionici misle i osjećaju, no takve informacije nije uvijek lako pretvoriti u konkretnu aktivnost. Ako 90% stanovnika grada smatra da je parkiranje velik problem, njih 75% je protiv većih cijena, a 78% ih nije spremno smanjiti korištenje automobila, morat ćete birati između povećanja broja parkirališta i parkirne učinkovitosti, nastojanja da javnost uvjerite u potrebu za prelazak na druga prometna sredstva te mijenjanja politike cijena parkiranja. Ankete su dobra osnova za rasprave.

Daljnji detaljniji sastanci s različitim dionicima i stručnjacima trebali bi biti sljedeći korak u nastojanju boljeg tumačenja rezultata ankete i njihovog pretvaranja u aktivnosti.

SASTANCI „JEDAN NA JEDAN“

Sastanci „jedan na jedan“ korisni su iz sljedećih razloga:

- na njima se stječe dubinski uvid u mišljenja i zamisli ciljnih skupine;
- prikuplja se niz različitih mišljenja i prijedloga;
- prilika su za stvarni dijalog s dionicima;
- omogućuju izgradnju kontakata i umrežavanje s ciljnom skupinom;
- omogućuju stjecanje „vlasništva“ nad planom i njegovim ciljevima.

Pojedinačno sastajanje s ključnim dionicima zahtjeva daleko više vremena i resursa (osobito ako osoba koja vrši intervju mora putovati kako bi se sastala s ispitanicima), ali može također imati značajne prednosti. Ispitivač može pojasniti nejasnoće i dobiti pojašnjenja od svojih ispitanika.

Kada želite steći jasan uvid u gledišta i način razmišljanja vaših ciljnih skupina, detaljnije intervjuiranje ključnih dionika može biti korisno. Takva vrsta intervjua može vam pomoći u uspostavljanju osobnog odnosa s vašim dionicima i povećati njihov osjećaj vlasništva nad konkretnim pitanjem. Kako bi se taj osjećaj i zadržao, važno je ispitanicima vrlo jasno objasniti na koji način će se njihove informacije koristiti i koliko će se drugih mišljenja čuti, što znači da neće biti moguće uzeti u obzir sve njihove zamisli. Vodite računa o tome da ostavite dovoljno vremena za obradu prikupljenih informacija te da o tome podnesete izvještaj projektnom timu.

VIŠEDIONIČKO SAVJETOVANJE

Višedioničko savjetovanje korisno je iz sljedećih razloga:

- može se prikupiti niz različitih mišljenja i prijedloga, čime se dobiva slika o mišljenjima i idejama ciljnih skupine;
- dionici mogu zajednički ponuditi nova, kreativna rješenja i zajedno predložiti kompromis;
- daje mogućnost stvarnog dijaloga između dionika;
- može vam omogućiti stvaranje kontakata i umrežavanje s ciljnom skupinom;
- daje mogućnost postizanja konsenzusa i prevladavanja razlika među različitim skupinama dionika;
- omogućuje stvaranje osjećaja vlasništva nad planom i njegovim ciljevima;
- sudionici čija mišljenja se razlikuju mogu učiti jedni od drugih i, konačno;
- takve konzultacije su učinkovit način korištenja vremena.

Najpoznatija metoda višedioničkog savjetovanja je putem „fokusnih skupina“ koje se sastoje od šest do deset dionika. Od dionika se traži da iznesu svoje poglede, mišljenja, uvjerenja i stavove u odnosu na temu o kojoj je riječ. Unaprijed definirajte nekoliko pitanja na koja želite dobiti odgovore sudionika. Pitanja se postavljaju u interaktivnom grupnom okruženju, pri čemu se sudionici ohrabruju na raspravu. Fokusne skupine nije teško organizirati, rezultati se dobivaju relativno brzo, a veličina uzorka je uvećana istovremenim razgovorom s više osoba. Razgovori u fokusnim skupinama mogu biti vrijedna dopuna anketnim rezultatima.

Sljedeća tablica prikazuje da kada je cilj savjetodavnog procesa dobivanje rješenja i novih zamisli, postoji nekoliko različitih kreativnih metoda koje dionike potiču na razmišljanje izvan okvira.

Komparativne prednosti konzultiranja različitih dionika

Koristi	Anketa	Intervjui	Višedioničko savjetovanje
Niz mišljenja i prijedloga	✓	✓	✓
Povećano zadovoljstvo dionika konačnim rezultatom	✓	✓	✓
Prilika za stvarni dijalog		✓	✓
Prilika za stvaranje konsenzusa			✓
Prilika za stvaranje osjećaja vlasništva nad planom i njegovim ciljevima		✓	✓
Prilika za sudionike različitih mišljenja da uče jedni od drugih			✓
Učinkovita uporaba vremena	✓		✓
Niski troškovi (ukoliko nema troškova putovanja)	✓		

Usporedba koristi koje donose tri oblika konzultiranja dionika (Logan 2004.)

4.2.

ODABIR ODGOVARAJUĆIH AKTIVNOSTI

Ukoliko želite obuhvatiti širok raspon osoba, preporučuje se kombinacija različitih metoda.

Priručnik GUIDEMAPS sadrži klasifikaciju različitih tehnika savjetovanja s dionicima, prema razini njihove korisnosti u različitim okolnostima (vidi sljedeću tablicu). Vaš izbor tehnike ovisit će o raspoloživom vremenu, resursima i stručnom znanju, značajkama ciljne skupine i prirodi teme.

Prvih 12 tehnika u tablici GUIDEMAPS primjeri su davanja informacija i prikupljanja mišljenja i prijedloga. U prethodnom odlomku ukratko su opisana pitanja koja je potrebno razmotriti kada odabirete odgovarajuću tehniku za prikupljanje informacija. K tome, internetska stranica *Community Planning Website* (www.communityplanning.net) nudi dosta kreativnih i zanimljivih načina prikupljanja ideja i mišljenja kao što su foto-anketa, shema nagrađivanja, natjecanje u idejama, video-platfoma na kojoj građani mogu objavljivati svoja mišljenja itd. Za potrebe davanja informacija možete razmotriti različite medije (pisma, plakati, internetske najave, bilteni, a možda i televizijske i radio-emisije). Što je vaša ciljna skupina manje definirana, treba uložiti više napora u korištenje različitih kanala.

Interaktivan način kombiniranja procesa davanja informacija te prikupljanja mišljenja i prijedloga je organiziranje događanja ili postavljanje informativnog centra ili štanda (tehnike 13 do 17). Raspon može biti od vrlo formalne javne rasprave do „razigranog“ štanda s interaktivnim igricama na lokalnoj proslavi. Ukoliko želite da informacije budu dostupne tijekom duljeg vremenskog razdoblja, a resursi su ograničeni, možete razmotriti postavljanje izložbe bez osoblja. Treba pomno razmisliti o lokaciji kako bi se došlo do većine ljudi ili do bitnih ljudi. Obrasci za komentare mogu motivirati posjetitelje na davanje povratnih razmišljanja o prikazanim informacijama.

Informacijski centar ili događanje mogu također biti prilika za sklapanje poznanstava i uočavanje dionika koji bi željeli igrati aktivniju ulogu.

Tehnike od br. 18 do 22 oblikovane su tako da se pomoću njih dopre do odabranih dionika u malim skupinama. Ta metoda može rezultirati aktivnijim sudjelovanjem, otvorenijim razgovorima i raspravama te većim vlasništvom nad projektom. Posebno je korisna u složenim i dugotrajnim projektima ili kada postoje različita gledišta i treba pronaći zajednički nazivnik. U primjeni navedenog interaktivnog oblika savjetovanja s dionicima, nastojte ne podizati previše njihova očekivanja. Svatko treba razumjeti svrhu aktivnosti i kako će se njegovo mišljenje i prijedlozi koristiti. Naravno, pritom svakako trebate ispuniti ono što ste obećali. Odabrani dionici trebaju biti reprezentativni, ali i svjesni da rasprave u malim skupinama ne mogu biti potpuna zamjena za uključivanje koje obuhvaća širu zajednicu. Takva mala grupna okupljanja ne moraju se organizirati kao skupine za raspravu (npr. fokusne skupine). Među drugim mogućnostima može se spomenuti sljedeće:

- terenski posjeti mjestu provedbe projekta ili sličnim lokacijama u drugim gradovima;
- tehničke radne skupine u kojima stručnjaci rade zajedno na konkretnom pitanju;
- ocjene građana, gdje predstavnici građana prosuđuju o postojanosti tvrdnji koje predstavljaju stručnjaci; i
- radionice s praktičnim vježbama (npr. projektiranje idealne ulice, alokacija raspoloživog proračuna itd.), igre ili igre uloga; proces razmjene ideja (tzv. brainstorming) kojim se potiče kreativnost.⁹

⁹ Više informacija o *brainstormingu* možete pronaći na: www.mindtools.com/brainstm.html

Klasifikacija	Koga uključiti												Trajanje uključivanja	Ograničeno	Kontinuirano
	Šira publika	Ciljna publika	Kada uključiti	Definicija problema	Formuliranje opcija	Procjena opcija	Formalno odlučivanje	Plan provedbe	Praćenje i evaluacija	Vrsta projekta	Strategija	Shema			
27. Događanja na otvorenom	0	0	0	0	0	0					0	0	0		
26. Planiranje „za ozbiljno“*	0	0	0	0	0	0					0	0	0		
25. Događanja vikendom		0	0	0	0	0		•	•		0	0	0		
24. Događanja s ciljem definiranja prometne vizije		0	0	0	0	•					0	•	0		
23. Skupovi dionika	•	0	•	0	•						0	0	0	•	
22. Tehničke radne skupine		0	0	0	0	0	0	•	•		0	0	0		
21. Ocjena građana		0	0	0	0	0	•				0	•	0		
20. Radionice	•	0	0	0	0	0		•			0	0	0		
19. Fokusne skupine		0	0	0	0	0			•		0	0	0		
18. Posjeti u zajednici		0	0	0	0	•		•			0	0	0		
17. Tematski događaji	•	0	•	•	0			•			•	0	0		
16. Javna okupljanja	0	•	•	•	0			•			0	0	0		
15. Informativni sastanci		0	0	•	•			0			0	0	0		
14. Informativni centri	0		•	•	0			0			0	0	•	0	
13. Izložbe	0		0	0	0			0			0	0	0		
12. Intervjuiranje ključnih osoba		0	0	0	0	0	0		0		0	0	0		
11. Ankete pomoću upitnika	0	0	0	0	0				0		0	0	0		
10. Internetski forumi	•	0	0	0	0	0	•		•		0	0	0	0	
9. Internetske tehnike	0		0	0	0			0			0	0	0	0	
8. Radio i TV-emisije	0	•	0	•	0			•			0	0	0		
7. Telefonske tehnike	0	0	0	0	0				0		0	0	0	0	
6. Tehnički izvještaji		0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0		
5. Bilteni	0	•	0	0	0			0			0	0	0	•	
4. Kratka pisana informacija	•	0	0	0	•	0	•	0	0		•	0	0	0	
3. Letci i brošure	0	0	0	0	0			0			0	0	0		
2. Plakati, obavijesti i oznake	0	•	0	0	0			0			•	0	0	•	
1. Pisma	•	0	0	0	•	•		•			•	0	0	0	

Matrica alata GUIDEMAPS omogućuje odabir odgovarajućeg alata (prema priručniku GUIDEMAPS 2004, 65)

* Model uključivanja dionika „Planning for Real“, osmišljen u Velikoj Britaniji.

Zadnjih pet tehnika (23 do 27) omogućuje savjetovanje s velikim skupinama dionika. Takve aktivnosti odličan su način dobivanja povratnih informacija o vašem projektu kao cjelini, odnosno način preispitivanja cijelog niza ideja. Na primjer, mogli biste održati skup s predavanjima i radionicama, ili događanje koje tematizira vizije, na kojemu dionici analiziraju postojeću situaciju i predlažu rješenja. Budući da se moguće radi o izrazito velikim događanjima, potrebni su prilični resursi i nad njima je općenito teško imati kontrolu. Treba osigurati odgovarajući vremenski okvir za program kako bi se saslušala sva mišljenja te gledati da događanjem ne dominira samo jedna strana. Najsveobuhvatniji oblik ove vrste konzultacija dionika je događanje koje može trajati jedan cijeli vikend. Naime, ako se vikend u cijelosti odvoji za konzultacije o cijelom projektnom procesu, od definicije problema do formuliranja rješenja, može se ostvariti vrlo temeljita rasprava. Za događanja koja se odvijaju vikendom uobičajeno je da obuhvaćaju velik broj različitih tehnika, poglavito onih koje su navedene u prethodnome tekstu.

Ukoliko dionici uključuju ciljne skupine do kojih je teže doprijeti, primjerice osobe s invaliditetom, preporučljivo je kontaktiranje organizacija koje ih predstavljaju i koje mogu dati savjet ili pomoći u organiziranju aktivnosti koje omogućuju kontaktiranje s njima. Te ciljne skupine posebno su osjetljive na mjere u prometu i mogu pružiti vrijedne prijedloge, ukoliko ih znate potaknuti na sudjelovanje.

4.3.

POMNO PLANIRANJE

Uspjeh odabrane aktivnosti uključivanja u znatnoj mjeri ovisi o temeljitoj organizaciji i pripremama. Od pomoći mogu biti prijedlozi za organiziranje sastanaka dionika navedene u okviru.

Europska komisija koristi dobre primjere internetskih alata za konzultacije dionika i javne konzultacije: na internetskim stranicama <http://europe.eu/take-part/> građani mogu unijeti svoja mišljenja, pridružiti se raspravama putem interneta i sudjelovati u savjetovanju s javnosti. Građani također mogu ostaviti komentare o zanimljivim i poticajnim blogovima¹⁰ i video-zapisima na stranicama, što uključuje i pregled svih otvorenih konzultacija o različitim politikama.

Stranice za planiranje zajednice *Community Planning Website* (www.communityplanning.net) korisne su jer javnosti omogućuju „oblikovanje vlastitih gradova i sela u bilo kojem dijelu svijeta“. Sadrže popise načela, metoda i scenarija od A do Ž te niz korisnih predložaka i kontrolnih lista. Uključivanje dionika pokriveno je po svim aspektima planiranja, uključujući projekte mobilnosti.

Organiziranje sastanaka dionika

Kada organizirate sastanke na kojima će dionici oblikovati akcijski plan za mjere mobilnosti, sljedeći prijedlozi mogu vam pomoći u sprečavanju neugodnih iznenađenja.

- Postavljanje male izvršne skupine sastavljene od predstavnika lokalne uprave, odgovarajućih tijela vlasti te, po mogućnosti, viših razina vlasti može biti korisno kako bi se već u ranoj fazi odredio opseg projekta i smjer u kojemu će se kretati.
- Kroz cijeli participacijski proces važno je ponuditi različite mjere za pružanje informacija, podizanje svijesti, prevenciju, provedbu, prometnu organizaciju i infrastrukturu.
- Na prvom sastanku s dionicima i ključnim subjektima važno je dati kratak i jasan pregled ciljeva participacijskog projekta. To se najbolje ostvaruje u obliku prezentacije u kojoj ćete opisati ono što projektom želite postići.
- Prezentacija problema kojima se treba pozabaviti te postojećih ili planiranih inicijativa razjasnit će situaciju svima uključenima. Takav pregled bit će prvi korak u određivanju problemskih prioriteta u okviru projekta te će u kasnijoj fazi omogućiti strukturiranje akcijskog plana.
- Vođenje zapisnika na svakom sastanku i njegovo stavljanje na raspolaganje svim sudionicima osigurat će objektivno informiranje skupina za podršku i stanovnika u području, stambenoj zoni ili regiji. Također će onima koji nisu sudjelovali na sastanku biti izvor informacija o budućim aktivnostima i inicijativama.
- Na kraju svakog sastanka, zainteresirane sudionike i građane trebalo bi pitati jesu li i dalje voljni sudjelovati u procesu.
- Važno je biti realan u postavljanju ciljeva i odlučivanju o vremenskom planu. Koje aktivnosti se mogu provesti kratkoročno, srednjoročno i dugoročno?
- Nakon svakog sastanka potrebno je u akcijskom planu naznačiti na kojim inicijativama se radilo i u čemu je postignut napredak u usporedbi s prethodnim sastankom. To se može postići korištenjem različitih boja za označavanje u akcijskom planu.

Zatražite od gradskog vijeća ili gradonačelnika i vijećnika da odobre konačni plan. Time ćete osigurati potporu većine za plan kojim se realiziraju siguran i održiv promet i mobilnost (ponašanje).

Izvor: *Mobiel 21 2002.*

¹⁰ *Blog* je internetska stranica putem koje pojedinac može voditi svoj osobni dnevnik te ga, po potrebi, i učiniti dostupnim za javnost.

4.4.

AKTIVNOSTI PRAĆENJA I EVALUACIJA

Kako bi vaša partnerstva bila djelotvorna tijekom cijelog projekta, kultura komunikacije i povratnog informiranja od temeljne je važnosti. Informirajte sve dionike o tome kako su njihovi pogledi, zabrinutost ili prijedlozi uvršteni u proces. Pružite im informacije i o svim značajnim odgodama kako bi se izbjegao osjećaj otuđenja. Nastojte djelovati u skladu s rezultatima savjetovanja s dionicima što je više moguće.

Uz trajne aktivnosti naknadnog praćenja, također je potrebno isplanirati sustavnu evaluaciju procesa savjetovanja s dionicima. Ovaj odlomak sadrži okvir za praćenje i evaluaciju koji vam može pomoći u oblikovanju evaluacijske metodologije za vaše aktivnosti angažiranja (Mobiel 21 2010.).

Cjelokupna evaluacija obuhvaća kako sam proces tako i rezultate savjetovanja s dionicima, koje uspoređujete s ciljevima koje ste na početku sami postavili. Vremenski plan i proračunska ograničenja neće omogućiti evaluaciju svakog aspekta procesa, tako da ćete pri planiranju strategije morati napraviti jasan izbor s obzirom na to koji je najvažniji pokazatelj njegovog uspjeha. Potrebno je utvrditi je li riječ o broju sudionika, količini novih ideja ili možda raznolikosti konzultiranih građana. Pronalaženje odgovora na ta pitanja prije početka procesa savjetovanja omogućit će prikupljanje odgovarajućih evaluacijskih informacija tijekom procesa.

Popis pokazatelja trebalo bi koristiti za strukturiranje evaluacijskog procesa, kako je prikazano u tablicama na str. 61 i 62. Razina iscrpnosti vašeg evaluacijskog okvira ovisit će o pretpostavljenoj svrsi evaluacije, što treba razmotriti već u fazi planiranja.

Izbor metoda prikupljanja informacija o pokazateljima rezultata ovisi o čimbenicima i kriterijima opisanima u ranijim poglavljima. To uključuje razinu sudjelovanja i vrstu uključenosti koju želite ostvariti, identificiranje dionika i broja sudionika. Opažanja, analiza dokumenata, izvještaji i korišteni mediji, strukturirani upitnici za velike skupine, okrugli stolovi za manje skupine i intervjui s ključnim dionicima najčešće su metode praćenja. Razmislite o tome kako evaluacijske aktivnosti možete povezati s aktivnostima savjetovanja s dionicima: primjerice, konzultacijski okrugli stol možete završiti kratkim evaluacijskim razgovorom ili ispunjavanjem evaluacijskih obrazaca, ili možete neposredno organizirati sastanke s određenim osobama kako bi s njima obavili evaluacijski intervjui.

EVALUACIJA PROCESA

Evaluacijom procesa utvrđuje se jesu li predviđeni koraci u procesu savjetovanja s dionicima zaista provedeni, bez obzira na to jesu li ciljevi ostvareni ili ne. Većinu tih informacija organizator savjetovanja s dionicima dobit će bez većih problema. Evaluacija procesa obično se provodi kroz evaluacijski sastanak s ključnim dionicima.

Pokazatelj	Metoda praćenja
Tko je potaknuo savjetovanje s dionicima?	Intervjui s ključnim subjektima
Tko je bio uključen u razradu sadržaja? (navesti sve pojedinačne uloge)	Intervjui s ključnim subjektima, promatranje
Tko je bio uključen u praktičnu razradu? (navesti svaku ulogu pojedinačno.)	Intervjui s ključnim subjektima
Je li definiran proračun? S kojim ciljem? Jesu li neke od zadataka obavili vanjski stručnjaci?	Intervjui s ključnim subjektima
Je li vremensko vođenje bio odgovarajuće?	Dokumenti (dnevni red, pozivnice itd.)
Kako ste okupili vašu skupinu/skupine? Je li to bio dobar način?	Dokumenti i razgovori
Jesu li odgovarajući informativni materijali bili pravovremeno dostupni?	Dokumenti, promatranje, prikupljanje materijala
Koje su aktivnosti provedene? Kakav je uspjeh postignut? Kakvi su uvjeti bili u okruženju?	Dokumenti, promatranje, povratne informacije
Koliko je osoba sudjelovalo u procesu i na koji način? (pasivno slušanje, aktivno sudjelovanje)	Brojčani pokazatelji
Koja vrsta osoba je sudjelovala u procesu? (Je li postojala orijentacija prema obrazovanijim sudionicima? Jesu li skupine dionika slale predstavnike s nižih razina i slabog utjecaja?)	Upitnici, intervjui i kontrolna lista
Na koji način različiti dionici procjenjuju postignuti napredak?	Upitnik, intervjui i kontrolne liste

Primjeri pokazatelja za evaluaciju procesa (Mobiel 21 2010.)

NEPOSREDNI UČINCI I UTJECAJI

Neposredne učinke (rezultate) i cjelokupni učinak (odnosno ostvareni utjecaj na donošenje odluka) trebalo bi procijeniti u odnosu na svrhu i ciljeve konzultacijskog procesa. Kako bi se omogućila provedba odgovarajuće evaluacije, vaši bi ciljevi trebali biti što „pametnije“ odabrani (prema načelima SMART): specifični, mjerljivi, dostižni, relevantni i vremenski određeni.

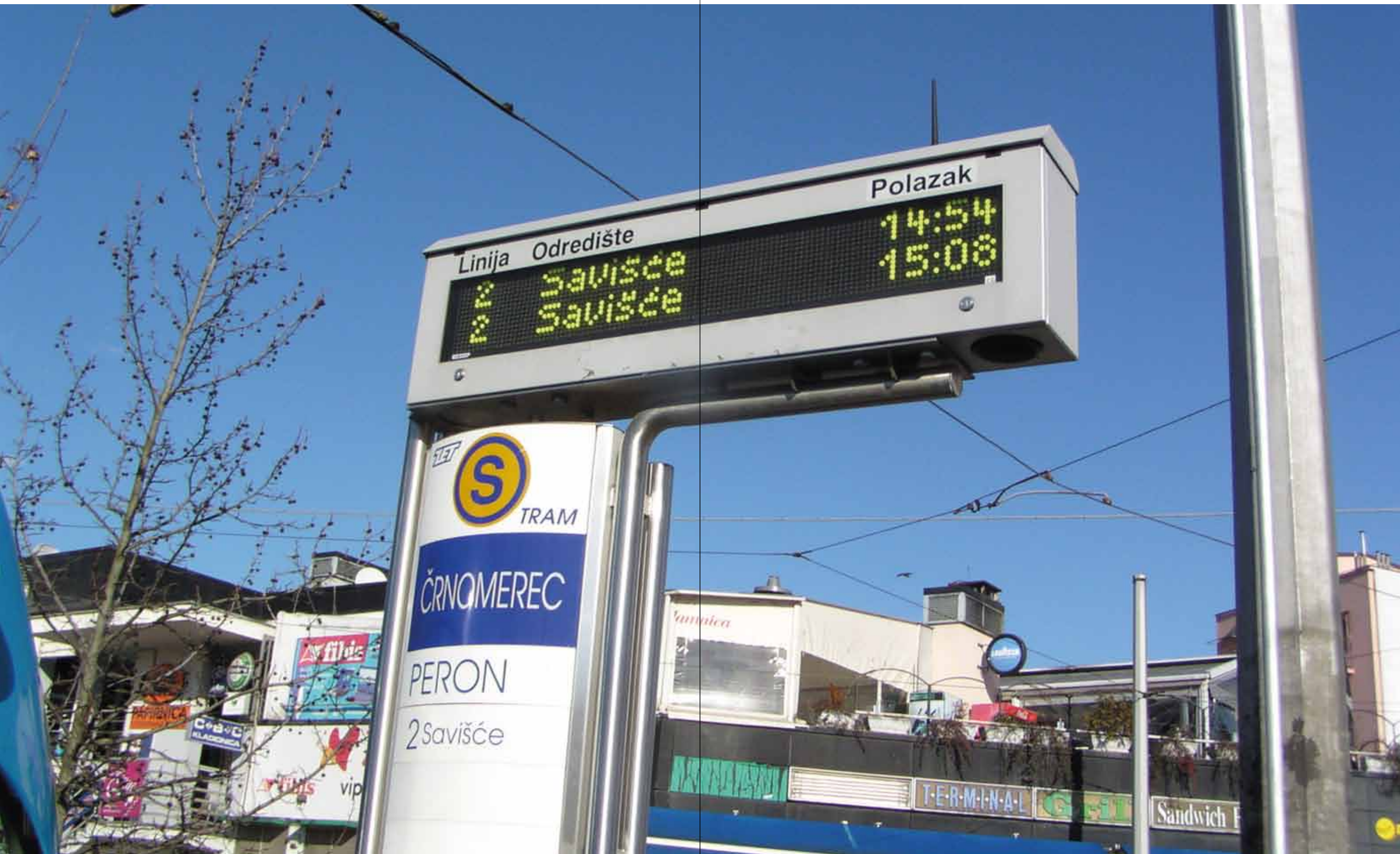
Pokazatelj	Metoda praćenja
Što je bio konkretni rezultat ili proizvod vašeg participacijskog procesa (izvještaj, prikaz rješenja itd.)?	Analiza dokumenata, rezultati promatranja, fotografije
Jesu li dionici informirani o rezultatima? Kako su primili povratne informacije?	Razgovori s dionicima
Je li na razini politike provedena rasprava o procesu savjetovanja s dionicima i jesu li njeni rezultati uključeni u postupak donošenja odluka?	Razgovori s predstavnicima gradskog vijeća
Na koji je način organizirano šire povratno informiranje građana?	Analiza dokumenata
U kojoj su mjeri dionici zadovoljni rezultatima participacijskog procesa?	Upitnik (nakon mjesec dana)
Kakve su namjere u pogledu daljnjeg uključivanja i naknadnih aktivnosti praćenja?	Upitnik
Je li participativni proces rezultirao boljom kvalitetom projekta ili plana?	Intervjui
Je li participativni proces rezultirao većom potporom javnosti?	Intervjui
Koji su najvažniji čimbenici uspjeha (ili neuspjeha)?	Intervjui

Primjeri pokazatelja za evaluaciju rezultata i utjecaja (Mobiel 21 2010.)

**Savjetovanje s dionicima
unutar tematskih područja
projekta CIVITAS ELAN**

5

5 Savjetovanje s dionicima unutar tematskih područja projekta CIVITAS ELAN

5.1.

UKLJUČIVANJE DIONIKA U AKTIVNOST U VEZI S KOLEKTIVNIM PRIJEVOZOM PUTNIKA

KORAK 1: ODREĐIVANJE TEMA ZA RASPRAVU

Ova se tema u okviru projekta CIVITAS ELAN odnosi na promicanje korištenja kolektivnog prijevoza i poboljšanje njegove kvalitete te integraciju s ostalim načinima prijevoza i osiguranje dostupnosti. Kako bi se osiguralo uvažavanje njihovih potreba, krajnji korisnici usluga trebaju biti ishodište za kreiranje politike i biti uključeni u proces donošenja odluka. Na području koje uključuje toliko ključnih dioničkih skupina na različitim razinama, njihovo uključivanje od iznimne je važnosti za rješavanje mnogih postojećih poteškoća, koje obuhvaćaju rad s različitim vrstama mobilnosti (privatna vozila, javni prijevoz, bicikli), kao i s drugačijim tehničkim sustavima (naplata karata, vrste informacija).

KORAK 2: IDENTIFIKACIJA DIONIKA

Dionici s ovog područja mogu se podijeliti u tri skupine, od kojih se neke preklapaju.

Razmatrano pitanje utječe na sljedeće dionike:

- prometne vlasti;
- operatori (autobus, željeznica, višenačinski, udruženja, infrastruktura);
- korisnici, uključujući i one sa smanjenom pokretljivošću; te
- tehnološke tvrtke i industrije.

Ovo pitanje značajno utječe na sljedeće dionike:

- tijela nadležna za natječajne procedure;
- donositelje odluka;
- političare;
- prometne vlasti;
- Europsku komisiju;
- tehnološke tvrtke i industrije;
- istraživačke institucije;
- konzultante;
- organizacije civilnog društva.

Dionici koji posjeduju informacije, znanje i stručnost o ovom pitanju su sljedeći:

- donositelji odluka;
- Europska komisija;
- prometne vlasti;
- operatori;
- tehnološke kompanije i industrije;
- istraživačke institucije;
- konzultanti i
- organizacije civilnog društva.

KORAK 3: ANALIZA ODNOSA SNAGA DIONIČKIH SKUPINA

U tablici u nastavku navedeni su ciljevi pojedinih dioničkih skupina, kao i što mogu dobiti ili izgubiti.

Dionici	Ciljevi	Gubitak/dobitak
Tijela nadležna za natječajne procedure	Najbolja usluga, najniža cijena	Potpora programa/novac
Donositelji odluka	Povoljni/podupirući programi	Slika u javnosti/potpora programu /opravdanost
Političari	Potpora političkoj viziji/profil	Politička potpora /reizbor
Prometne vlasti	Najbolja usluga, najniža cijena	Potpora programu/novac
Europska komisija	Povoljni/podupirući programi	Slika u javnosti/potpora programu/opravdanost
Tehnološke kompanije i industrije	Korištenje tehnologije/ostvarenje najvećeg mogućeg profita	Utjecaj (rezultira poslom i novcem)
Istraživačke institucije	Ozbiljno shvaćanje savjeta/stjecanje utjecaja	Utjecaj (rezultira poslom i novcem)
Konzultanti	Ozbiljno shvaćanje savjeta/stjecanje utjecaja	Utjecaj (rezultira poslom i novcem)
Organizacije civilnog društva	Potpora viziji/ programu	Utjecaj (rezultira novcem?)
Korisnici	Najbolja (brza, udobna, jeftina) usluga od vrata do vrata	Najbolja usluga
Operatori (autobus, željeznica, višenačinski, udruženja, infrastruktura)	Prihvatljiva usluga za najnižu cijenu, maksimalizacija profita	Gubitak/dobitak profita (rezultira zaposlenicima, utjecajem, itd.)

Razine utjecaja i interesa različitih dionika navedene su u tablici utjecaja i interesa u nastavku.

	Malen utjecaj	Velik utjecaj
Neznatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnologija i industrija - Istraživačke institucije - Konzultanti - Organizacije civilnog društva 	<ul style="list-style-type: none"> - Europska komisija
Znatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - Donositelji odluka - Korisnici - Operatori 	<ul style="list-style-type: none"> - Tijela nadležna za natječajne procedure - Političari - Prometne vlasti

KORAK 4: IZRADA STRATEGIJE UKLJUČIVANJA

Osnovni koraci izrade strategije uključivanja navedeni su u nastavku.

Ciljevi	Dionici
Okupljanje zainteresiranih strana	Svi (barem znatno zainteresirani i utjecajni; idealno i svi ostali)
Donošenje odluka	Svi, barem korisnici i operatori
Osiguravanje postojanja uporišta za odluke u politikama i zakonima	Političari, donositelji odluka, industrija
Provedba odluka	Donositelji odluka, industrija, korisnici, operatori
Nadziranje ispravne provedbe	Prometne vlasti, korisnici, operatori, organizacije civilnog društva

KORAK 5: AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Za različite je dionike potrebno planirati različite aktivnosti uključivanja. Posebne aktivnosti uz pomoć kojih se dionici mogu uključiti u planiranje i provedbu u ovom tematskom području projekta CIVITAS ELAN uključuju:

- radionice;
- neformalnu razmjenu ideja;
- telefonske ili osobne intervju;
- komentare na pisani sadržaj (npr. prijedloge izvješća);
- natječaje na temu pri čemu netko može osvojiti nagradu;
- okupljanje sudionika u projektu u projektni konzorcij, te
- okupljanje sudionika u izradi i/ili provedbi u konzorcij.

KORAK 6: PRAĆENJE I EVALUACIJA

Kako bi dionici znali da se njihovi stavovi, mišljenja i komentari uzimaju u obzir, moguće ih je informirati o ključnim fazama projekta putem:

- internetskih stranica;
- elektroničkih biltena;
- članaka;
- prezentacija na sastancima dionika i
- poziva na pilot-akcije.

PRIMJER IZ ZAGREBA: SAVJETOVANJE S DIONICIMA I GRAĐANIMA O NOVOM PUTNIČKOM TERMINALU

OPIS AKTIVNOSTI

Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada u suradnji sa ZET-om, HŽ infrastrukturom i udrugom Bicikl izradio je idejni projekt novog intermodalnog putničkog terminala Sava-Sjever. Smješten u južnom dijelu grada u blizini rijeke Save, novi je terminal projektiran tako da uključuje željezničku, tramvajsku, autobusnu, biciklističku i taksi infrastrukturu s ciljem povećanja korištenja javnog putničkog prometa, ali i kao pokretač gospodarskog rasta i urbanog razvoja u tom dijelu grada.

Zbog prisustva pet različitih načina prijevoza i predviđenog utjecaja na razvoj, Grad je odlučio uključiti razne lokalne dionike i građane u izradu Studije intermodalnog terminala na način da se radna verzija idejnog projekta sadržana u Studiji predstavi građanima i dionicima i zatraži njihovo mišljenje.

KOJI SU DIONICI UKLJUČENI I ZAŠTO

Gradska je uprava u studiju uključila razna tijela javne uprave među kojima su Odjel za promet Gradskog ureda za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Ured gradonačelnika, Ured za imovinsko – pravne poslove i imovinu grada te Služba za mjesnu samoupravu. Pozvani su i operatori javnog prijevoza: gradsko prometno poduzeće, nacionalni željeznički prijevoznik, privatne autobusne kompanije, udruženje taksi prijevoznika i Hrvatski autoklub, organizacije civilnog društva poput udruge biciklista, udruge paraplegičara, udruge slijepih i slabovidnih osoba i Zelene akcije, predstavnici sveučilišne zajednice i predstavnici vlasnika zemljišta. Također se savjetovalo i s predstavnicima gradskih četvrti.

STRATEGIJA UKLJUČIVANJA

Odlučeno je da se provede široko informiranje putem medija i prezentacija, kako bi se javnost u ranoj fazi planiranja upoznala s planiranim zahvatom. Nakon toga su predviđene javne prezentacije te sastanci s relevantnim dionicima.

Članci o studiji objavljeni su u dnevnim i dvotjednim novinama. Izdanje gradskih novina zagreb.

hr tiskano u 300.000 primjeraka besplatno je dostavljeno kućanstvima. Studija je predstavljena kroz televizijske i radio emisije te u posebnoj brošuri koja je distribuirana na prezentacijama planiranog terminala. Članak o Intermodalnom putničkom terminalu Sava-Sjever tiskan je u dvomjesečnom informativnom glasilu Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada INFO br.7, a dostupan je i u digitalnom obliku na http://www.zagreb.hr/UserDocImages/strategijsko_planiranje/info_07.pdf (str. 16-21).

AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Aktivnosti uključivanja obuhvatile su pet sastanaka s dionicima, dvije prezentacije građanima i medijima te građanima treće dobi u domu za starije i nemoćne osobe Centar. Autori studije posjetili su neke dionike u njihovim prostorijama, uključujući Hrvatsku udrugu paraplegičara i tetraplegičara, udrugu Bicikl i Udrugu slijepih Zagreb. Ostali su pozvani u Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada kako bi se očitovali o prijedlogu studije.

Medijska prezentacija uključivala je šest novinskih članaka koji su poticali čitatelje na slanje komentara i prijedloga. Brošura koja je tiskana i dijeljena dionicima i građanima sadržava opis terminala i grafičke priloge uključujući situacijsko rješenje, poprečni presjek i trodimenzionalnu animaciju budućeg terminala. U brošuri je objavljen poziv građanima da šalju primjedbe i prijedloge elektronskom ili redovnom poštom na adresu Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada. Brošura se može naći na http://www.civitaszagreb.hr/media/14354/intermodalni_putnicki_terminal_sava_sjever_letak.pdf.

Sastanci s dionicima i prezentacije građanima uključivali su opis studije i priliku za raspravu. Sudionici su mogli prekinuti izlaganje i postavljati pitanja u bilo kojem momentu, što je pridonijelo opuštenoj atmosferi na koju su sudionici dobro reagirali. Građane se poticalo da gradskoj upravi poštom ili elektroničkom poštom šalju upite i prijedloge na koje se uvijek odgovaralo.

ŠTO SMO NAUČILI

Dionici i građani obaviješteni su o idejnom projektu u ranoj fazi izrade studije, a gradska uprava i autori dobili su povratne informacije. Rasprave su se odvijale u opuštenom ozračju uz međusobno uvažavanje i poštivanje. Autori studije obradili su sve prikupljene primjedbe i prijedloge, a dio prijedloga je ugrađen u konačnu verziju studije. Prema prijedlozima građana i dionika radna verzija projekta dopunjena je kako slijedi:

- pješačkim nathodnikom iznad Savske ceste koji povezuje terminal s tramvajskim stajalištem na zapadnoj strani Savske ceste
- dodatnim voznim trakom na ulazu u podzemnu garažu ispod terminala
- preporukom da se taktilne linije vođenja za slijepce i slabovidne osobe ugrade u pješačke površine (za razliku od dosadašnje prakse ljepljenja)
- novom lokacijom za podzemno-nadzemnu javnu garažu sa zapadne strane Jadranskog mosta i
- uključivanjem prostora zapadno i južno od terminala u program javnog urbanističko-arhitektonskog natječaja koji će biti proveden za terminal.

STUDY ON THE SAVA - NORTH INTERMODAL PASSENGER TERMINAL

A Draft Study on the Sava - North Intermodal Passenger Terminal has been completed. The project was co-funded by EU project Civitas Elan and jointly worked out by the Office for Strategic Planning and Development of the City of Zagreb, the Croatian Railways - Infrastructure and Zagreb Municipal Transit System.

INTERMODALNI PUTNIČKI TERMINAL SAVA-SJEVER

Gradski ured za strateško planiranje i razvoj Grada u suradnji sa HŽ infrastrukturom i Zagrebačkim Holdingom, podružnica ZET, izradio je koncept Studije intermodalnog putničkog terminala Sava-Sjever. Studija je dio projekta CIVITAS ELAN koji sufinancira EU. U tijeku je prezentiranje javnosti kako bi se nakon dobivenih primjedbi i sugestija studija dovršila.

Prostor na kojem će biti sagrađen terminal nalazi se u sjevernom dijelu trakuta omeđenog Savskom cestom, lijevim nasipom rijeke Save i željezničkim nasipom na kojem su pruge Zagreb - Sisak i Zagreb - Rijeka. Studijom terminala je predložena prostorna organizacija i interakcija različitih načina prijevoza: tramvajskog, autobusnog, željezničkog, taxi, biciklističkog (B+R) i automobilskog prijevoza (F+R).

Nakon izgradnje ovog terminala napušteni će se improvizirani autobusni terminal na lijevom nasipu rijeke Save i u podvožnjaku ispod sjevernih prilaznih rampi Jadranskog mosta za autobusne linije s južnog i zapadnog dijela Zagreba i susjednih prostora zagrebačke županije.

Stakeholders consultations and presentation to citizens are in progress. Terminal will serve railway, bus, tram and taxi transport as well as F+R and B+R. Information system and access to all modes of transport will be provided in accordance with needs of people with reduced mobility.

INTERMODALNI PUTNIČKI TERMINAL SAVA - SJEVER
Izorno rješenje
mjerilo 1:1000

Ovim rješenjem predviđeno je da se na prugama Zagreb - Sisak i Zagreb - Rijeka sagradi po jedan peron bočno sa svake strane. Pritom, situacijski se položaj i nivelela ovih pruga ne mijenjaju, a postojeći visoki nasip se zarnjenjuje vijaduktom na kojem će biti sagrađeno stajalište za gradski i prigradski promet. Kretanje putnika između osnovne razine terminala i željezničkih perona na vijaduktu predviđeno je stepenicama i liftovim. Cijeli prostor željezničkog stajališta biti će natkriven. Ispod vijadukta planiran je informacijski punkt, javni toalet, kafe i drugi ugodni sadržaji te parkiralište za bicikle.

Autobusi, osobna vozila koja će parkirati u podzemnoj garaži (kapaciteta 320gm, a koristili će se u režimu „Park&Ride“) i taxi vozila, ulazili će na terminal i izlazili iz njega preko novog trokrakog raskrižja na Savskoj cesti.

Postojeće tramvajsko stajalište kod raskrižja Savska - Veslačka premjesti se 70 m južnije u Savskoj ulici, a bi se približio željezničkom stajalištu i autobusnim peronima, i na taj način minimizirale putanje i pješačka i omogućila brz i jednostavan prijelaz s jednog prijevoznog sredstva na drugo.

Biciklističke staze postavljene su duž južne i istočne strane terminala tako da ne dolazi do kolizije s drugim oblicima kretanja (pješači, automobili, autobusi).

Na terminalu će biti postavljeni informacijski displeji s podacima o dolasku i odlasku prijevoznih sredstava i eventualnim poremećajima u prometu, kao i znakovi sa tekstom i piktogramima sa informacijama o najkraćim putevima između pojedinih prijevoznih sredstava kao i o drugim sadržajima na terminalu.

Sve pješačke površine na terminalu i na prilazima terminalu, ulaz u vozila, informacije i drugi sadržaji na terminalu biti će prilagođeni za korištenje osobama s teškoćama u kretanju.

Primjedbe i prijedlozi u svezi rješenja iz studije mogu se dostaviti elektronskom poštom na strategija@zagreb.hr ili na adresu Gradski ured za strateško planiranje i razvoj Grada, 10000 Zagreb, Ulica Republike Austrije 18, do 31. ožujka, 2010.

5.2.

UKLJUČIVANJE DIONIKA U MJERE KOJE SE ODOSE NA SIGURNOST

KORAK 1: ODREĐIVANJE TEMA ZA RASPRAVU

Prilikom provedbe mjera koje se odnose na sigurnost, primarni je cilj smanjiti broj cestovnih nesreća i unaprijediti sigurnost svih načina prijevoza.

Sigurnost na cestama može se unaprijediti tako da se infrastruktura učini sigurnijom, što je odgovornost lokalne vlasti, tako da se vozila učine sigurnijima, što je odgovornost proizvođača i ponekad nacionalne vlasti i/ili Europske unije te promjenom ponašanja vozača, što je odgovornost sudionika u cestovnom prometu. Konzultacije dionika potrebne su na različitim razinama za sve vrste mjera te mogu biti u rasponu od informativnih kampanja do suradnje s industrijom ili primjedbi skupina korisnika na sigurnosne zahtjeve.

Vrsta potrebnog savjetovanja s dionicima uvelike ovisi o vrsti mjere koja se provodi, a raspon mjera s obzirom na ovu temu vrlo je širok. Jedan od konkretnih primjera je jednotjedna kampanja podizanja svijesti o kretanju „Prometna zmija Sam¹²“, koja se organizira u svibnju svake godine, u 1.300 osnovnih škola u Flandriji, nizozemskom govornom području Belgije. U nastavku teksta ovaj se primjer razrađuje kroz sve korake strategije.

Igra „Prometna zmija Sam“ jednotjedna je kampanja podizanja svijesti o kretanju za osnovne škole nastala u Flandriji.

Ciljevi kampanje su sljedeći:

- promicati održive načine kretanja za put od kuće do osnovne škole;
- pomoći djeci da se kreću samostalno;
- baviti se problemom manjkave sigurnosti prometa pri povećanoj gustoći prometa na ulazu u školu;
- unaprijediti sigurnost putovanja do škole biciklom ili pješice, promicanjem korištenja zaštitnih kaciga i reflektirajućih jakni, te
- uvesti kulturu održive mobilnosti u osnovne škole.

Primarne ciljne skupine su ravnatelji osnovnih škola, učitelji, učenici u dobi od 6 do 12 godina i roditelji. Sekundarna se ciljna skupina odnosi na lokalne čimbenike poput lokalne policije, lokalne vlasti i pružatelja usluga javnog prijevoza.

Kampanja ima višeslojni pristup – od aktivnosti podizanja svijesti koje daju rezultate u kratkom roku te od partnera zahtijevaju razmjerno mali angažman, preko obrazovnih aktivnosti koje od škola zahtijevaju višu razinu uključenosti, do detaljnije osmišljenih aktivnosti koje zahtijevaju dugotrajnu uključenost škole, roditelja i lokalnih vlasti (policije, prometnih vlasti i pružatelja usluga javnog prijevoza).

Kada se radi o promjeni ponašanja djece, roditelji, učitelji i ravnatelji škola imaju velik utjecaj na živote djece. Djeca uvelike, pa čak i u potpunosti, ovisе o odraslima kada se radi o putovanju pa je stoga od presudne važnosti uključiti i odrasle.

KORAK 2: IDENTIFIKACIJA DIONIKA

Dionici uključeni u mjere povezane s ovom temom podijeljeni su, ovisno o svojoj ulozi, u tri skupine.

Dionici na koje utječe ovo pitanje su:

- korisnici, uključujući skupine korisnika (udruženja biciklista, udruženja roditelja, itd.);
- odredišta putovanja poput škola i radnih mjesta;
- policija;
- lokalni pružatelji zdravstvenih usluga;
- operatori javnog prijevoza;
- prijevoznici roba i njihovi vozači te
- industrije i dobavljači opreme.

Dionici koji utječu na mjere su:

- korisnici, uključujući skupine korisnika (udruge biciklista, udruge roditelja, itd.);
- lokalna vlast;
- nacionalna vlast i EU;

¹² „Sam“ je ime zmije, maskote kampanje.

- prometne vlasti i tijela koja upravljaju uređenjem prostora;
- policija;
- lokalni pružatelji zdravstvenih usluga;
- organizacije civilnog društva;
- konzultanti;
- mediji;
- operatori javnog prijevoza;
- prijevoznici roba i njihovi vozači te
- industrije i dobavljači opreme.

Dionici koji pružaju znanje i stručnost su:

- lokalne vlasti;
- nacionalne vlasti i EU;
- prometne vlasti i tijela nadležna za uređenje prostora;
- policija;
- organizacije civilnog društva;
- konzultanti;
- operatori javnog prijevoza;
- prijevoznici roba i njihovi vozači;
- industrije i dobavljači opreme te
- istraživačke institucije.

U okviru kampanje „Prometna zmija Sam“ moguće je identificirati brojne važne dionike:

- Kampanju je pokrenula jedna flamanska organizacija civilnog društva u nadi da će se ona proširiti na sve flamanske osnovne škole kako bi došlo do promjene načina kretanja djece od svakodnevne vožnje autom do zdravijih i sigurnijih mogućnosti poput hodanja ili vožnje bicikla.
- Flamanski učitelji važni su dionici budući da kampanja zahtijeva da svako dijete dosegne određenu razinu prometnog obrazovanja, dok škola također mora obrazovati učenike o temama poput mobilnosti i održivosti.
- Službenici i dužnosnici u gradskoj upravi u čijoj su nadležnosti mobilnost, održivost i zdravlje također imaju udjela budući da mogu iskoristiti kampanju prilikom provedbe dijela gradske politike mobilnosti, održivosti, odnosno zdravlja podizanjem svijesti među djecom obrazujući ih o sigurnijim, zdravijim i održivijim načinima kretanja.
- Provedba kampanje u različitim školama pomoć je lokalnoj policiji u njihovim nastojanjima da obrazuju djecu o sigurnosti na cestama.

KORAK 3: ANALIZA ODNOSA SNAGA DIONIČKIH SKUPINA

Odnos snaga čimbenika navodi se u tablici utjecaja i interesa u nastavku:

	Malen utjecaj	Velik utjecaj
Neznatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - pružatelji zdravstvenih usluga - organizacije civilnog društva - konzultanti - istraživačke institucije - industrija 	<ul style="list-style-type: none"> - nacionalne vlasti i EU
Znatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - odredišta putovanja (npr. škole) - prijevoznici roba i njihovi vozači - korisnici 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalne vlasti - prometne vlasti i tijela koja upravljaju uređenjem prostora - operatori javnog prijevoza

Matrica utjecaja i interesa u kampanji „Prometna zmija Sam“:

	Malen utjecaj	Velik utjecaj
Znatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - organizacija civilnog društva koja je pokrenula kampanju - ravnatelj škole 	<ul style="list-style-type: none"> - gradska uprava - gradski vijećnici - lokalna policija

KORAK 4: IZRADA STRATEGIJE UKLJUČIVANJA

Prvi je korak strategije uključivanja odluka koga uključiti. Postoji široki raspon sigurnosnih mjera u svim načinima pa će izbor najboljih sudionika ovisiti o tome radi li se o:

- infrastrukturnim mjerama;
- „mekim“ mjerama;
- tehnološkim mjerama ili
- kombinaciji svega navedenog.

Glavni cilj strategije uključivanja mijenja se ovisno o vrsti mjere. U slučaju infrastrukturnih mjera glavna je briga prihvatljivost. Prvi je korak uključivanja dionika u ovu vrstu mjere rasprava o postojećem stanju i pronalazak dobrog razloga za iniciranje infrastrukturnih promjena.

U slučaju mekih mjera, poput kampanje „Prometna zmija Sam“, sudjelovanje dionika uglavnom je potrebno u svrhu komunikacije. Važno je informirati javnost o razlozima provedbe mjere, kakav će ona utjecaj imati na korisnike te koja će uloga pripasti korisnicima.

Tehnološke mjere, poput postavljanja video nadzora u svrhu poboljšanja sigurnosti javnog prijevoza, ili inteligentni transportni sustav (ITS) kojem je cilj primorati vozače na sporiju vožnju, mogu zahtijevati uključenje industrije, posebno radi li se o uključivanju nove tehnologije, pri čemu će korisnici nove tehnologije također biti uključeni. U određenim slučajevima probna provedba može biti način uključivanja dionika i osiguranje prihvaćanja nove tehnologije.

Uključivanje će ovisiti o tome na koga izravno utječe pitanje/problem s kojim se bavi mjera te tko ima utjecaja nad njim, kako je opisano u koraku 2.

Koraci	Koga uključiti (minimum)
Okupljanje zainteresiranih strana	Sve, posebice čimbenike sa znatnim interesom i velikim utjecajem
Donošenje odluka	Sve, posebice one na koje utječu mjere
Osiguravanje postojanja uporišta za odluke u politikama i propisima	Političare, policiju, donositelje odluka, industriju
Provedba odluka	Donositelje odluka, korisnike, odredišta putovanja
Nadziranje ispravne provedbe	Prometne vlasti, korisnike, operatore, odredišta putovanja

Planiranje faza kampanje „Prometna zmija Sam“

1: Pripremna faza (rujan-listopad)

Tijekom pripremne faze organizacija civilnog društva koja je pokrenula kampanju kontaktira gradsku upravu, gradske vijećnike i ravnatelje kako bi ih obavijestila o kampanji.

Glavna je poruka tijekom ove faze prednost sudjelovanja u kampanji za dionike. Ova se poruka razlikuje ovisno o dioniku. Primjerice, poruka je gradskoj upravi i gradskim vijećnicima kako „Prometna zmija Sam“ može pomoći prilikom provedbe održive gradske politike mobilnosti i zdravlja na lokalnoj razini te kako navedena kampanja korespondira s akcijskim planom „Održivo do škole“. U ovoj fazi gradska uprava i gradski vijećnici zamoljeni su da obavijeste sve osnovne škole u svojim gradovima o mogućnosti sudjelovanja u kampanji.

Komunikacija s ravnateljima ima drugačiji naglasak. U ovom je slučaju poruka kako će sudjelovanje u kampanji „Prometna zmija Sam“ pomoći njihovoj školi postizanje određenih razina edukacije o sigurnosti u prometu i održivosti.

Tijekom ove faze gradovi i škole zamoljeni su da donesu odluku o evaluacijskom procesu koji će im pomoći da izmjere pomak ostvaren kod učenika kao rezultat sudjelovanja u kampanji.

Grad također može započeti proces unapređivanja sigurnosti u prometu u blizini škola i to prije, za vrijeme i nakon kampanje.

2: Faza provedbe (svibanj)

Tijekom faze provedbe glavni su dionici ravnatelji, učitelji i roditelji koji zapravo provode aktivnosti kampanje u školama.

3: Faza evaluacije (svibanj-lipanj)

Procjenjuju se udjeli u načinima prijevoza prije, tijekom i nakon sudjelovanja u kampanji. Kako je ranije navedeno, aktivnosti evaluacije započinju već u prvoj, pripremnoj fazi, prije početka kampanje tako da je moguće utvrditi pomak.

Udjeli s obzirom na način prijevoza računaju se prebrojavanjem pješaka, biciklista, korisnika javnog prijevoza i osobnih automobila na temelju podignutih ruku učenika u učionici. Prebrojavanje prije pokretanja kampanje obično se održava tijekom travnja, a prebrojavanje tijekom kampanje sredinom tjedna u kojem se odvija kampanja. Prebrojavanje po isteku kampanje trebalo bi se izvršiti tijekom svibnja ili lipnja.

Prema mišljenju grada, lokalna policija može pomoći pri mjerenju mogućeg poboljšanja sigurnosti u prometu u blizini škola prije, tijekom i nakon kampanje. Isti vremenski slijed evaluacije treba koristiti i prilikom procjene poboljšanja sigurnosti u prometu. U cilju unapređenja kampanje i uvođenja promjena ukoliko je to potrebno, organizacija civilnog društva svim osnovnim školama koje sudjeluju u kampanji šalje obrazac za evaluaciju po isteku tjedna u kojem se odvija kampanja, kako bi procijenile aktivnosti kampanje i materijale koji su se koristili.

KORAK 5: AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Aktivnosti uključivanja ovise o mjeri koja se implementira. U slučaju sigurnosnih mjera koje zahtijevaju novu tehnologiju dionici se mogu uključiti u pilot-aktivnosti koje omogućavaju korisnicima da uvide sve prednosti tehnologije i pružaju mogućnost ispravljanja nedostataka.

U slučaju mekih mjera cilj je potaknuti promjene ponašanja na temelju argumenata o sigurnosti.

Aktivnosti uključivanja mogu obuhvaćati:

- radionice i sastanke;
- internetske stranice i elektronske biltene, odnosno
- „građanski sporazum“ za sigurnost na cestama.

Prilikom izrade infrastrukturnih mjera usmjerenih na poboljšanje sigurnosti važno je uzeti u obzir primjedbe korisnika. Osim gore navedenih, aktivnosti uključivanja dionika mogu uključivati fokusne skupine ili čak takozvane „građanske porote“.

KORAK 6: PRAĆENJE I EVALUACIJA

Sa svojim dionicima trebate stalno komunicirati o uspjehu mjera. Postoji mnogo statističkih podataka o sigurnosti na cestama, pojasnite im što znače te statistike i predstavite vremenski slijed. Prije evaluacije osigurajte da dionici razumiju što će se mjeriti te što dobiveni rezultati znače u sigurnosnom pogledu.

PRIMJER IZ ZAGREBA: SIGURNOST I ZAŠTITA STARIJIH OSOBA U JAVNOM PRIJEVOZU

OPIS AKTIVNOSTI

Udjel starijih stanovnika u ukupnom stanovništvu Zagreba neprekidno raste. Na području grada Zagreba 2001. registrirano je 14,9% stanovnika starijih od 65 godina. Prema neslužbenim podacima Popisa stanovnika 2011., udjel te dobne skupine povećao se na 17%.

Stoga je potrebno posvetiti više pažnje i povećati zaštitu starijih stanovnika u svakodnevnom životu a posebice u prometu, budući da su oni najčešće žrtve prometnih nesreća u gradu Zagrebu.

Ciljevi mjere su bili:

- poboljšati sigurnost starijih građana u javnom prijevozu
- povećati pouzdanost javnog prijevoza za starije građane te
- povećati razumijevanje zaposlenika javnog prijevoza za potrebe starijih građana

Tijekom provođenja projekta postignuta su poboljšanja za sigurnost i zaštitu putnika javnog prijevoza, uključujući i stariju populaciju: sufinancirani su novi niskopodni autobusi i tramvaji koji omogućavaju lakši i sigurniji ulazak i izlazak iz vozila, ugrađene su platforme u vozilima prilagođene putnicima s poteškoćama u kretanju, postavljeno je 147 displeja koji informiraju o dolasku tramvaja i autobusa na stajališta, uveden je sustav za nadzor i upravljanje prometom i postavljene su digitalne kamere u vozilima u funkciji video nadzora, a na većini stajališta postavljene su nadstrešnice za zaštitu od oborina.

U ovoj aktivnosti posebna je pažnja poklonjena građanima starije dobi i aktivnoj interakciji s njima.

KOJI SU DIONICI UKLJUČENI

U provođenju aktivnosti sudjelovali su:

- Stariji građani kao ciljna skupina mjere: korisnici domova za starije i nemoćne osobe Grada Zagreba; korisnici projekta Gerontološkog centra namijenjenog starijim sugrađanima koji nisu uključeni u sustav institucijskog zbrinjavanja; članovi Sindikata umirovljenika Hrvatske - Povjereništvo za grad Zagreb i članovi Matice umirovljenika grada Zagreba,
- Ostali dionici koji su pridonijeli uspješnom provođenju aktivnosti: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom; vozači autobusa i tramvaja ZET-a; Sektor za promet Gradskog ureda za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet; Prometna policija PU zagrebačke i novinari.

STRATEGIJA UKLJUČIVANJA

Partneri koji sudjeluju u ovoj aktivnosti izradili su Plan uključivanja svih relevantnih dionika te definirali način provođenja aktivnosti. Planirani su susreti s građanima starije dobi - radionice u domova za starije i nemoćne osobe, trening za seniore u ZET-ovoj remizi te sudjelovanje na obilježavanju Međunarodnog dana starijih osoba. Također je osmišljen način informiranja, edukacije i uključivanja vozača autobusa i tramvaja, koji su važni akteri u postizanju razumijevanja za potrebe starijih građana.

Osmišljen je način informiranja putem internetske stranice www.civitaszagreb.hr, CIVITAS ELAN - Info servisa i uključivanja medija. Predviđena je i izrada tiskanih materijala s praktičnim savjetima za starije građane i promotivni video film.

Mnoge ideje dobivene su temeljem iskustva operatora javnog prijevoza grada Salzburga. Upravo je upoznavanje s idejama i iskustvima drugih gradova prednost sudjelovanja u partnerskim projektima financiranim iz sredstava EU.

AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Radionice za starije građane

Održano je 13 radionica u različitim domovima za starije i nemoćne osobe u gradu Zagrebu, jedna u Matici umirovljenika grada Zagreba te jedna u Sindikatu umirovljenika Hrvatske - Povjereništvo grada Zagreba. Dodatne dvije radionice održane su u povodu obilježavanja Svjetskog dana zdravlja 2012. Ti su susreti organizirani uz aktivnu pomoć Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Ukupno je sudjelovalo 500-tinjak starijih osoba. Na radionicama se razgovaralo o navikama i potrebama starijih građana u kretanju gradom te je korisnicima pružena prilika da iznesu probleme i poteškoće s kojima se susreću u korištenju javnog prijevoza i drugih oblika kretanja. Sadržaj radionica sastojao se od kratkog predavljanja projekta CIVITAS ELAN te predavljanja brošure s praktičnim savjetima za sigurnije korištenje javnog prijevoza namijenjene starijim sugrađanima. Također je prikazan promotivni video "Alojz i Vlatka" na temu sigurnosti i kretanja starijih osoba u javnom prijevozu ostvaren u suradnji ODRAZ-a i Kinokluba Zagreb. Sudionici radionica imali su priliku razgovarati i s vozačima autobusa i tramvaja ZET-a i čuti preporuke vozača za sigurniju vožnju u vozilima javnog prijevoza. Na radionicama su sudjelovali i predstavnici prometne policije koji su upozoravali starije osobe na opasnosti u prometu, osobito pri prijelazu prometnica na raskrižjima.

Tijekom provođenja radionica uvidjelo se da starija populacija ima dosta pitanja i nedoumica prema novitetima u javnom prijevozu, poput novog načina naplate prijevoza, otvaranja vrata pritiskom na tipkalo na novijim vozilima, ulaska i izlaska iz vozila. Bilo je primjedbi na prekratko trajanje zelene faze za pješake na nekim raskrižjima te zahtjeva za većim brojem semafora sa zvučnim upozorenjima.

Kroz razgovor na radionicama prikupljeni su mnogi prijedlozi, primjedbe i pohvale koji su prosljeđeni mjerodavnim službama.

“Uvođenjem novog voznog parka poboljšana je komunikacija između putnika/građana i ZET-a. Novim niskopodnim tramvajima i autobusima smo jako zadovoljni, osjećamo se sigurnije i udobnije. Ovo je velik kvalitativni pomak, ali uvijek može bolje.”

Rozalija Balić,
korisnica projekta Gerontološkog centra Trešnjevka

Radionice s vozačima ZET-a

Održane su četiri radionice u ZET-u s temom sigurnosti starijih osoba tijekom kojih je više od 160 vozača autobusa i tramvaja upozoreno na potrebe starijih građana u javnom prijevozu. Vozači su imali priliku govoriti o svojim zapažanjima i preporukama. Kao rezultat radionica, jedan vozač autobusa i jedan vozač tramvaja uključili su se u dijalog s građanima starije dobi koji se provodio kroz radionice.

Ogledna radionica sa starijim građanima

Organizirana je u ZET-ovoj remizi ogledna obuka starijih građana o sigurnijem korištenju javnog prijevoza. Sudionici su prošli sve elemente sigurnog korištenja javnog prijevoza, od ulaska i izlaska iz vozila do sigurnog kretanja u vozilu. Slike s treninga iskorištene su za brošuru s praktičnim savjetima za sigurnije korištenje javnog prijevoza namijenjen osobama starije dobi.

“Svakodnevno se koristim javnim prijevozom i jako sam zadovoljna napravljenim poboljšanjima zadnjih godina. Pogotovo postavljanjem displeja na stajalištima koji mi pomažu u lakšem planiranju putovanja i novim niskopodnim tramvajima koji mi omogućavaju lakši ulazak i izlazak.”

Mira Papež,
korisnica projekta Gerontološkog centra Trešnjevka

Brošura za starije građane

U brošuri su navedeni savjeti o tome kako se pripremiti za putovanje javnim prijevozom, kako sigurno ući u vozilo, kako se ponašati tijekom vožnje i aktivno pratiti putovanje te kako se na vrijeme pripremiti za siguran izlazak iz vozila.

Brošura sadrži i informacije o vrstama voznih karata i njihovom korištenju te telefonske brojeve za dobivanje korisnih informacija o javnom prijevozu.

Promotivni film "Alojz i Vlatka"

U suradnji s Kinoklubom Zagreb izrađen je kratki promotivni film "Alojz i Vlatka" na temu sigurnosti i kretanja starijih osoba u javnom prijevozu.

Video film "Alojz i Vlatka" predstavljen je:

- na radionicama u domovima za starije i nemoćne osobe
- u sklopu ciklusa „Srijedom u tramvaju” u Info-punktu CIVITAS ELAN-a
- tijekom predstavljanja projekta na drugim skupovima
- putem medija (televizija, internetski portali, društvene mreže)

Film se može vidjeti na internetskoj stranici:

<http://www.civitaszagreb.hr/multimedija/videogalerije/alozj-i-vlatka-mala-skola-voznje-tramvajem/>

ŠTO SMO NAUČILI

Na sastancima partnera uključenih u aktivnost kontinuirano se pratio i ocjenjivao način provođenja. Tijek radionica i uključivanje novih sudionika kontinuirano su se prilagođavali potrebama i zanimanju korisnika. Korisnici domova za starije osobe pohvalili su organizaciju radionica naglašavajući koliko im je bitna pažnja koja se poklanja građanima njihove dobi. Pohvalili su nove niskopodne tramvaje i autobuse te displeje na stajalištima. Vrlo korisnim ocijenili su brošuru s praktičnim savjetima za starije osobe u korištenju javnog prijevoza, prvu takve vrste, te film "Alojz i Vlatka".

Provedene aktivnosti pridonijele su boljoj kvaliteti života građana starije dobi uključenih u projekt i to u dva vida: dobili su poruku da nisu zaboravljeni dio društva te upute za sigurnije i kvalitetnije putovanje autobusima i tramvajima.

5.3.

UKLJUČIVANJE DIONIKA U MJERE KOJE SE ODNOSE NA UPRAVLJANJE MOBILNOSTI, INFORMIRANJE I EDUKACIJU

KORAK 1: ODREĐIVANJE TEMA ZA RASPRAVU

Mjere koje se odnose na utjecanje na prometno ponašanje uvelike su usmjerene na sudjelovanje dionika te su, stoga, strategije uključivanja dionika neizostavni čimbenik.

Budući da je ponašanje u prometu najčešće rezultat navika, a ne razuma, utjecanje na njega može zahtijevati promjenu društvenih normi, što nije ni brz ni lak proces. Potrebna je održiva kampanja kako bi promjena ponašanja, odnosno promjena u vidu manjeg korištenja osobnih automobila od strane samo jedne osobe, postala stvarnost. Od iznimne je važnosti suradnja s pojedincima, a jedan od načina komunikacije s građanima je putem lokalnih udruga i organizacija koje imaju važnu ulogu u ovakvim mjerama. Promjena ponašanja unutar navedenih organizacija ključna je prilikom promjene socijalnih normi. Isto tako, pridobivanje istaknutih pojedinaca, poput političara ili poznatih osoba, kako bi prikazali promjenu ponašanja ili poduprli vaše mjere može biti vrlo uspješno prilikom promicanja šire promjene ponašanja.

Iako se određena razina promjene ponašanja može postići bez oštrog mjera, suradnja s građanima u postizanju promjene ponašanja trebala bi biti integrirana zajedno s ostalim mjerama: metoda korištenja „mrkve i batine“ pomaže utrti put prema ostvarenju promjene ponašanja.

KORAK 2: IDENTIFIKACIJA DIONIKA

Primarni su dionici pripadnici široke javnosti. Suradnja s njima bit će učinkovitija ukoliko se podijele u manje skupine ili ako im se obraća putem, primjerice, radnog mjesta. Skupine se mogu podijeliti s obzirom na godine, pa se tako mlađim ljudima može obraćati prije nego postanu česti korisnici osobnih automobila. Kako je ranije navedeno, na prometno ponašanje moguće je učinkovitije utjecati ukoliko su uključeni čelnici lokalnih udruga, političari ili poznate osobe na lokalnoj razini.

Dionici uobičajeno uključeni u mjere utjecanja na ponašanje u prometu uključuju:

- građane;
- lokalne udruge, posebno njihove voditelje;
- političare;
- lokalnu vlast;
- odredišta putovanja (škole, bolnice, itd.);
- prometne vlasti;
- tvrtke;
- medije;
- konzultante;
- ostale organizacije civilnog društva;
- korisnike koncepta dijeljenja automobila;
- pružatelje usluga javnog prijevoza te
- EU (putem prioriteta za financiranje).

KORAK 3: ANALIZA ODNOSA SNAGA DIONIČKIH SKUPINA

Matrica utjecaja i interesa

	Malen utjecaj	Velik utjecaj
Neznatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - ostale organizacije civilnog društva - konzultanti 	<ul style="list-style-type: none"> - predsjednici lokalnih udruga i organizacija - lokalne poznate osobe - EU - građani
Znatan interes	<ul style="list-style-type: none"> - odredišta putovanja (škole, bolnice, itd.) - tvrtke - pružatelji usluga javnog prijevoza 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalna vlast - političari - prometne vlasti - mediji

KORAK 4: USPOSTAVA STRATEGIJE UKLJUČIVANJA

U pridobivanju javnosti na promjenu ponašanja u prometu, sedam je osnovnih koraka:

1. Svijest o problemu
2. Prihvatanje činjenice da ljudi kao pojedinci pridonose problemu, ali isto tako, da mogu doprinijeti i rješenju
3. Uviđanje ostalih raspoloživih mogućnosti, osim postojećeg ponašanja
4. Evaluacija različitih raspoloživih mogućnosti
5. Odabir na temelju evaluacije raspoloživih mogućnosti
6. Isprobavanje rješenja na kraćim relacijama ili u kraćem vremenskom razdoblju
7. Promjena navika i dugoročan izbor novog ponašanja u prometu.

Prilikom suradnje s građanima u svrhu promicanja promjena u ponašanju nije dovoljno samo pružiti informacije. Za pojedince su potrebna rješenja prilagođena njihovim potrebama. Tako i interakcija s uključenim građanima mora biti odgovarajuća upravo za njih.

Građani mogu biti uključeni putem svojih radnih mjesta (tvrtka), redovnih odredišta putovanja (bolnica, škola), organizacija civilnog društva, lokalnih poznatih osoba ili istaknutih pojedinaca. Dionici, među kojima su bolnice, organizacije civilnog društva, građani, itd., mogu biti uključeni kroz odgovarajuće prijedloge koji nisu povezani s prometom, poput „Vaši će zaposlenici biti u boljoj formi ukoliko na posao dolaze biciklom, što će smanjiti broj dana bolovanja” ili „Prilaz školi bit će sigurniji ukoliko manje roditelja automobilom dovozi svoju djecu”, itd.

Vrsta informacija koje se pružaju pojedincima ovisit će o njihovom napretku u odnosu na sedam koraka i uvijek se trebaju tome i prilagoditi.

KORAK 5: AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Postoji nekoliko načina uključivanja ljudi, primjerice putem:

- centara za mobilnost;
- konzultanata za mobilnost;
- putnih informacija (koje su u idealnom slučaju personalizirane);
- edukacije i obuke (za mlade ljude ili tvrtke) te
- planiranja putovanja (za tvrtke ili škole).

KORAK 6: PRAĆENJE I EVALUACIJA

Svi dionici trebaju biti uključeni u praćenje i evaluaciju procesa kako bi procijenili djeluju li predmetne mjere i vidjeli što se dalje može učiniti. Osim stalnog nadzora, grad treba zatražiti povratne informacije o infrastrukturi ili ostalim eventualnim problemima s mobilnosti. To znači izravno sudjelovanje dionika, uključujući građane, u lokalnoj politici održive mobilnosti.

PRIMJER IZ ZAGREBA: DIJALOG O MOBILNOSTI S GRAĐANIMA U MJESNIM ODBORIMA**OPIS AKTIVNOSTI**

Grad Zagreb se neprestano širi, raste broj stanova, uslužnih i komercijalnih sadržaja. Šire se naselja, povećava se broj osobnih automobila što dovodi do prometne zagušenosti i niza drugih problema vezanih uz mobilnost. I građani prepoznaju uzroke i posljedice prometnih problema; tako su u anketi provedenoj u okviru CIVITAS ELAN-a kao najveće prometne probleme u Zagrebu istaknuli prevelik broj automobila i zagušenost prometa.

Cilj aktivnosti *Sveobuhvatni dijalog o mobilnosti* bio je poboljšati sudjelovanje opće i stručne javnosti u procesima odlučivanja, razviti povjerenje između građana i vlasti te uključiti građane u pronalaženje konkretnih rješenja.

U okviru te aktivnosti planiran je i niz susreta s građanima u mjesnim odborima duž Savske ceste, demonstracijskog koridora projekta CIVITAS ELAN. Osnovna svrha organiziranja tih susreta bila je potaknuti građane na promišljanje i predlaganje poboljšanja prometnih uvjeta u njihovom neposrednom okruženju te, općenito, ohrabriti građane na aktivniji odnos s gradskim vlastima u pitanjima bitnim za njihovu svakodnevicu.

KOJI SU DIONICI UKLJUČENI

Susrete je organizirao ODRAZ-Održivi razvoj zajednice, kao voditelj aktivnosti. Ciljna skupina su bili građani, stanovnici područja devet mjesnih odbora iz tri gradske četvrti; predstavnici vijeća gradskih četvrti i mjesnih odbora te voditelji i članovi udruga. Pozivani su bili i ostali partneri u projektu, relevantni gradski uredi te Prometna policija PU Zagrebačke.

Uspješnom provođenju aktivnosti pridonijeli su i:

- Volonterski centar Zagreb
- Centar za edukaciju i savjetovanje „Sunce”
- Centar za kulturu Trešnjevka
- Centar za filozofiju medija i medijska istraživanja - CFM.

STRATEGIJA UKLJUČIVANJA

Pripremljen je plan susreta s građanima po mjesnim odborima kao ciklus razgovora o prometu u kvartu. Za organizaciju susreta bilo je potrebno uspostaviti kontakte s predstavnicima gradskih četvrti i mjesnih odbora kako bi im se objasnila svrha i način organiziranja susreta s građanima te ih se zainteresiralo za aktivno sudjelovanje.

Osmišljen je način informiranja putem internetske stranice www.civitaszagreb.hr, CIVITAS ELAN - Info servisa, *Facebook fan page* stranice - Za bijeli Zagreb grad te uključivanja medija. Također je predviđeno pozivanje građana putem letaka i plakata. Planirana je i izrada filmske zabilješke s tih susreta.

Kao završno događanje planiran je okrugli stol s predstavnicima mjesne samouprave, gradskim uredima, urbanim sociolozima, udrugama, novinarima i drugim relevantnim stručnjacima i zainteresiranim građanima.

Također je isplanirana suradnja s drugim relevantnim organizacijama koje mogu pomoći u približavanju građanima.

AKTIVNOSTI UKLJUČIVANJA

Uvodni sastanak

U suradnji s Centrom za kulturu Trešnjevka organiziran je uvodni sastanak s predstavnicima gradske četvrti Trešnjevka-jug i Trešnjevka-sjever te predstavnicima i vijećnicima mjesnih odbora s područja tih četvrti. Nakon kratkog upoznavanja s projektom CIVITAS ELAN razmotrena su pitanja kako okupiti građane, postići dobar odaziv i motivirati ih na uključivanje u rješavanje prometnih problema u njihovom okruženju. Na sastanku su dobiveni konstruktivni prijedlozi i sugestije koji su primjenjeni u izradi plana susreta s građanima i praktično korišteni pri organiziranju sastanaka.

Priprema susreta

Prvi korak u pripremi bio je stupanje u kontakt s predstavnicima odabrane gradske četvrti i mjesnih odbora, kako bi se pribavila suglasnost za održavanje sastanka, potrebne informacije o mjestu i vremenu sastanka, o relevantnim lokalnim kontaktima, suradnicima i načinu dostave poziva. U većini slučajeva informiranje i pozivanje građana na susrete ostvareno je uz pomoć volontera Volonterskog centra Zagreb, dijeljenjem letaka te postavljanjem plakata na ključnim mjestima (npr. oglasnim pločama u naseljima ili u stambenim objektima, školama, vrtićima i drugim ustanovama gdje se okuplja veći broj građana).

Na susrete s građanima bili su pozivani i predsjednici vijeća gradskih četvrti i mjesnih odbora, vijećnici, predstavnici suvlasnika stambenih zgrada, partneri u projektu CIVITAS ELAN, predstavnici područnih policijskih uprava, lokalnih udruga i drugi kompetentni sugovornici.

Pripremna faza je trajala dulje nego što smo očekivali. Razlog za to su nepostojanje prakse sazivanja građana na sastanke u odabranim mjesnim odborima, nedovoljan broj zaposlenika i nedostatak komunikacijske opreme. U slučaju MO Knežija, taj je nedostatak nadomješten angažmanom predstavnika gradske četvrti Trešnjevka-jug. Izuzetak su bili i MO Folnegovićevo naselje i Oton Župančić, koji su se dobrovoljno uključili u aktivnost te su sami i pripremili susrete.

Susreti s građanima u mjesnim odborima

U razdoblju od svibnja do listopada 2011. godine organizirano je pet susreta s građanima kojima je bilo obuhvaćeno devet mjesnih odbora u tri gradske četvrti. Ukupno je sudjelovalo oko 150 sudionika.

Susreti su započinjali kratkim predstavljanjem projekta CIVITAS ELAN i uvodnim obraćanjem predstavnika gradske četvrti ili mjesnog odbora. Kad su to prostorni uvjeti mjesnih odbora dozvoljavali, u suradnji s Centrom za edukaciju i savjetovanje „Sunce” bilo je organizirano čuvanje djece. Na taj način je mladim roditeljima omogućeno sudjelovanje na sastanku dok su se njihova djeca u susjednom prostoru upoznavala s prometom kroz interaktivne igre.

Glavnu riječ na susretima imali su građani kojima je dana prilika da otvoreno prokomentiraju uvjete kretanja svojim kvartom. Građani su ukazivali na konkretne probleme u njihovom susjedstvu poput gustog prometa koji teče stambenim ulicama ugrožavajući mir i sigurnost stanara, nedostataka biciklističkih staza, nedovoljno sigurnih uvjeta kretanja djece na putu do škole i vrtića, nedostataka dječjih parkova, parkirnih mjesta, neadekvatnih prostora za sastanke na razini mjesnih odbora i dr.

Prikupljena mišljenja i prijedlozi građana prosljeđeni su mjerodavnim gradskim uredima i službama. Dobivene su i neke konkretne sugestije za promjene koje treba uvesti za bolje i učinkovitije djelovanje mjesne samouprave.

Mjesni odbori Savski kuti i Veslačko naselje **SUSRET I RAZGOVOR S GRAĐANIMA**

KRETANJE MOJIM KVARTOM

Utorak 20. rujna 2011. u 18 sati
MO Veslačko naselje, Veslačka ulica 17, Zagreb

TEME RAZGOVORA:

- ▶ Kako se krećemo svojim kvartom pješice, biciklom, automobilom, taksijem, tramvajem, autobusom
- ▶ Naši problemi: prepreke, smetnje, što nedostaje?
- ▶ Rješenja: Što i kako možemo poboljšati?
- ▶ Male komunalne akcije: saznajmo više!
- ▶ U susjednoj prostoriji: kako djeca vide promet i kretanje?

RODITELJI, DOĐITE S DJECOM! **DJEČJA RADIONICA** o prometu i kretanju **NA KRAJU: osvježavajuća pića i grickalice za sve**

 Susreti po mjesnim odborima provode se u okviru projekta CIVITAS ELAN koji u pet europskih gradova potiče poboljšanje prometnih uvjeta. U Zagrebu provedbu koordinira Grad Zagreb / Gradski ured za stratejsko planiranje i razvoj Grada.

Info CIVITAS ELAN: Stari tramvaj pred Tehničkim muzejom u Zagrebu, Savska cesta 18
Web CIVITAS ELAN: <http://civitas-elan.zagreb.hr>

 ODRAZ – Održivi razvoj zajednice u suradnji s Centrom za edukaciju i savjetovanje „Sunce”, Volonterskim centrom Zagreb, Gradskom četvrti Trnje i mjesnim odborima Savski kuti i Veslačko naselje

PROJEKT CIVITAS ELAN SUFINANCIRA EU

„Želim zahvaliti projektu CIVITAS ELAN koji je uspio izgraditi most između građana, predstavnika mjesne samouprave i Grada. Ove se aktivnosti trebaju nastaviti - ali u većem opsegu. One se moraju dalje razvijati i jačati. Trebamo više ovakvih aktivnosti.“

Vinko Fulir,
Predstavnik Gradske četvrti Trešnjevka-jug
Okrugli stol "Građani o mobilnosti u kvartu", 3. travnja 2012.

Završna rasprava

Završno događanje organizirano je pod nazivom "Građani o mobilnosti u kvartu". Svrha je bila podijeliti sa širim krugom sudionika pitanje važnosti dijaloga s građanima o prometu i kretanju na lokalnoj razini - osvijetliti probleme i prepreke te razmotriti moguća poboljšanja i nastavak aktivnosti koje su pokrenute u okviru projekta CIVITAS ELAN.

Polazište za raspravu bili su ostvareni razgovori o mobilnosti koji su prethodno vođeni u devet gradskih mjesnih odbora. U sklopu okruglog stola premijerno je prikazan filmski zapis susreta s građanima u trajanju od 15 minuta. Film je izradio CFM - Centar za filozofiju medija i medijska istraživanja u suradnji s ODRAZ-om.

Panelisti su bili Milena Marega, ravnateljica slovenskog REC-a, koja je predstavila iskustva iz drugih CIVITAS ELAN gradova te Gojko Bežovan, predsjednik CERANEO-a, koji je govorio o razlozima zbog kojih sudjelovanje građana treba poticati.

Što građani zamjećuju, komentiraju i predlažu; kako ojačati dijalog na razini mjesne samouprave te kako uključiti građane u poboljšanje životnih uvjeta u njihovom susjedstvu bile su teme o kojima se razgovaralo tijekom rasprave. Razgovori s građanima doprinose boljoj informiranosti i osviještenosti ljudi, a sukladno tome razvijaju uspješnije sudjelovanje javnosti u donošenju odluka. Rezultati toga su, kako se moglo čuti od građana na tribini, nerijetko kvalitetnija rješenja i odluke, njihova bolja prihvaćenost od strane građana te veća podrška njihovoj implementaciji.

„Učinjeno je mnogo, s malim snagama, vrlo kvalitetno u danim okvirima. Treba osigurati sustav koji ne smije funkcionirati bez građana, koji mora uključiti volju građana u sve svoje odluke i čitavu politiku Grada. Moramo inzistirati na tome da građani doista dobiju priliku da odgovorno odlučuju.“

Juraj Hrženjak,
pravni stručnjak za lokalnu i regionalnu samoupravu
Okrugli stol "Građani o mobilnosti u kvartu", 3. travnja 2012.

ŠTO SMO NAUČILI

Susreti s građanima po mjesnim odborima su pokazali nisko razvijenu praksu konzultiranja građana o planovima i aktivnostima u njihovom okruženju. Građani nisu upoznati s načinom djelovanja lokalne samouprave, ne poznaju mehanizam „malih komunalnih akcija“, nerijetko ne poznaju ni svoje predstavnike u mjesnoj samoupravi, ne znaju gdje se nalazi prostor njihova mjesnog odbora i ne posjećuju njegovo sjedište. Razlog tome su dobrim dijelom neprimjereni uvjeti u kojima djeluje većina mjesnih odbora, ograničene prostorne i komunikacijske mogućnosti i sl. Drugi razlog je nepovjerenje građana u mogućnost utjecanja na donošenje odluka, čak i onih koje se tiču njihovog susjedstva.

Građani koji su se uključili u susrete bili su zadovoljni što im je pružena mogućnost zajedničkog druženja, upoznavanja predstavnika mjesnih odbora, razmjene mišljenja te zajedničke rasprave o pitanjima iz svog okruženja. Upoznali su način i redoslijed komuniciranja s gradskim vlastima, u nekim su slučajevima doznali više o aktivnostima koje su provedene ili predložene za provedbu. Iznijeli su kvalitetne, razumne i argumentirane prijedloge o tome što bi trebalo poboljšati u njihovom okruženju.

Susreti s građanima pokazali su da postoji potreba i njihov interes za kvalitetnijom komunikacijom s predstavnicima gradskih vlasti te praksom susretanja i neposredne komunikacije u kojoj bi se problemi mogli raspraviti, postići međusobno razumijevanje i zajednički potražiti najprikladnija rješenja.

Već su i ovi prvi susreti doprinijeli nekim konkretnim rješenjima. Potaknuti sudjelovanjem i raspravom o prometu u njihovom naselju na susretu s građanima u mjesnom odboru Veslačko naselje, predstavnici Vijeća roditelja OŠ Cvjetno naselje zajedno s ravnateljicom nedugo nakon susreta organizirali su sastanak u školi na temu *Sigurnost djece u prometu u Cvjetnom naselju*, na kojem su okupili predstavnike Sektora za promet Gradskog ureda za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Policijske postaje Trnje i predsjednike vijeća mjesnih odbora. Na sastanku su uspjeli dogovoriti stručni uviđaj prometne situacije u naselju, koji je i izvršen od strane predstavnika Sektora za promet nekoliko dana nakon sastanka.

Ponukan tom potrebom te prijedlozima danim na završnom okruglom stolu, ODRAZ je na Koordinaciji gradonačelnika, predsjednika Skupštine Grada Zagreba i predsjednika vijeća gradskih četvrti predstavio aktivnosti susreta po mjesnim odborima ukazujući na nedostatnu komunikaciju građana i Grada. Zaključeno je kako je potrebno uložiti napor u poboljšanje dijaloga s građanima.

**Informacije
o Aarhuškoj konvenciji**

PRILOG

PRILOG

Informacije o Aarhuškoj konvenciji

GRAĐANSKA PRAVA U ODLUČIVANJU O PROMETU I URBANOM PLANIRANJU

Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša¹³ usvojena je u Aarhusu, u Danskoj, 25. lipnja 1998. na 4. Ministarskoj konferenciji „Okoliš za Europu“. Aarhuška konvencija velika je prekretnica u građanskim pravima. Konvenciji su prethodili dvogodišnji pregovori uz sudjelovanje civilnog društva, a stupila je na snagu 31. listopada 2001. Konvencija je utjecala na zakonodavstvo EU te na nacionalna zakonodavstva, uspostavljajući jednaku razinu zaštite prava diljem cijele Europe.

Aarhuška konvencija prvi je međunarodni sporazum koji pruža pravni okvir koji jamči prava javnosti na:

- dobivanje informacija o okolišu na zahtjev ili kao rezultat aktivnog informiranja na inicijativu vlasti putem različitih mehanizama (poput informativnih centara, javnih registara, baza podataka, internetskih stranica, itd.);
- sudjelovanje u donošenju odluka o određenim aktivnostima, tijekom pripreme planova, programa i politika koji se odnose na okoliš te zakonskih odredbi koje mogu imati značajnog utjecaja na okoliš; te
- pristup pravosuđu u slučajevima u kojima je povrijeđeno pravo građana na pristup informacijama te na sudjelovanje javnosti u određenom projektnom odlučivanju odnosno u slučajevima kršenja zakona o zaštiti okoliša.

Aarhuška konvencija obvezuje tijela javne uprave iz svih sektora i na svim razinama, nacionalnim, regionalnim, lokalnim itd., kao i ostale organizacije s javnim ovlastima na području zaštite okoliša.

EU I AARHUŠKA KONVENCIJA

Europska je zajednica prenijela načela Aarhuške konvencije putem Direktive 2003/4/EC o javnom pristupu informacijama o okolišu, Direktive 2003/35/EC o sudjelovanju javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš te brojnim drugim direktivama, uključujući Direktivu 2001/42/EC o procjeni učinaka pojedinih planova i programa na okoliš¹⁴; Direktivu 1997/11/EC o procjeni utjecaja na okoliš te Okvirnu direktivu o vodama (Direktiva 2000/60/EC). Direktive 2003/4 i 2003/35 također sadrže i odredbe o pristupu pravosuđu.

Putem Uredbe (EC) br. 1367/2006, EU također primjenjuje odredbe Aarhuške konvencije na institucije i tijela EU-a, krovna tijela, urede ili agencije uspostavljene Ugovorom o osnivanju EC-a ili na njegovim osnovama, uzimajući u obzir tri stupa Aarhuške konvencije.

PRIMJENA AARHUŠKE KONVENCIJE NA PODRUČJU PROMETA I URBANOG PLANIRANJA

Konvencija se provodi putem nacionalnih zakonodavstava i zakonodavstva EZ-a (više u prethodnom tekstu). Javne vlasti trebaju donijeti specifične pravne odredbe i/ili praktična rješenja kako bi Konvencija zaživjela u svakodnevnoj praksi. Raspon ove Konvencije je širi od onog obuhvaćenog pojmom „okoliša“. Ona je također poveznica između zaštite okoliša i ljudskih prava i pravima budućih generacija te s održivim razvojem.

I prvi i drugi stup Konvencije odnose se na donošenje odluka povezanih s prometom i urbanim planiranjem budući da pokrivaju aktivnosti i planirane programe pripremljene i provedene ne samo od strane vlasti zaduženih za zaštitu okoliša, nego i od strane ostalih, uključujući sektorske i općinske planove, programe, politike i zakonodavstvo (promet, urbano planiranje, izgradnja, energija, turizam, itd.), u slučajevima gdje navedeno znatno utječe na okoliš.

„Informacije o zaštiti okoliša“ obuhvaćaju širok i neiscrpan popis elemenata vezanih uz okoliš (zrak, vodu, tlo, itd.), kao i čimbenike, aktivnosti ili mjere koji utječu na navedene elemente, uključujući i administrativne mjere, sporazume o zaštiti okoliša, politike, zakonodavstvo, planove i programe koji utječu ili bi mogli utjecati na elemente okoliša, kao i analizu koristi i troškova te ostale analize i pretpostavke koje se primjenjuju prilikom donošenja odluka o okolišu. One također obuhvaćaju ljudsko zdravlje i sigurnost, uvjete života, kulturne lokalitete i izgrađene strukture u mjeri u kojoj navedeno utječe ili bi moglo utjecati na ranije navedene elemente, čimbenike, aktivnosti ili mjere.

Stup koji se odnosi na sudjelovanje javnosti obuhvaća gotovo sva područja donošenja odluka i sve sektore koji mogu imati značajan utjecaj na okoliš (odluke o posebnim predloženim aktivnostima, članak 6. i provedbene uredbe i ostale zakonski obvezujuće odredbe i pravila) te planove, programe i politike koje se odnose na okoliš (članak 7.).

Članak 6. Konvencije odnosi se na vrste aktivnosti za koje je potrebna detaljna procedura sudjelovanja javnosti. Navedene su aktivnosti slične onima za koje je obično potrebna izrada procjene utjecaja na okoliš ili okolišna dozvola¹⁵ u skladu s odgovarajućim nacionalnim ili EU zakonodavstvom ili s UNECE-ovom Konvencijom o procjeni utjecaja na okoliš u prekograničnom kontekstu (Konvencija Espoo). Osim industrijskih postrojenja i sektora (kemijski, farmaceutski te ostale teške i lake industrije, kao i energetski i mineralni sektori te sektor obrade metala) te nekih poljoprivrednih aktivnosti koje mogu uzrokovati zagađenje zraka, vode ili tla, odnosno buku, navedene aktivnosti uključuju prometni sektor (izgradnja međugradskih željezničkih pruga, zračnih luka, autocesta i brzih cesta, kopnenih plovni putova i luka za kopneni vodni promet, trgovinskih čvorišta te dokova za utovar i istovar, povezanih s kopnenim i vanjskim lukama). Gospodarenje otpadom, uključujući postrojenja za spaljivanje, odlaganje komunalnog otpada te postrojenja za zbrinjavanje otpadnih voda također su obuhvaćeni.

Konvencija definira osnovna načela i pristup sudjelovanju javnosti koje bi trebalo primijeniti na sve vrste donošenja odluka, uključujući promet i urbano planiranje. Navedeno uključuje:

¹³ Konvencija Ekonomske komisije Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE)

¹⁴ Tzv. SEA Directive, Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš

¹⁵ IPPC, ujedinjeni uvjeti zaštite okoliša ili jednostavnije okolišna dozvola, direktiva je Europske unije kojoj je cilj sprečavanje i kontrola onečišćenja

- pravovremeno i učinkovito informiranje zainteresirane javnosti;
- razumne rokove za sudjelovanje, uključujući omogućavanje sudjelovanja u ranoj fazi;
- pravo zainteresirane javnosti na besplatno dobivanje informacija koje su neophodne za donošenje odluka, te
- obvezu tijela koje donosi odluke da u obzir uzme ishod sudjelovanja javnosti te ju pravovremeno obavijesti o određenoj odluci, odnosno objavi tekst odluke, uključujući razloge i opravdanja na kojima se ona temelji.

„Zainteresirana javnost” definira se kao javnost na koju utječu ili bi mogle imati utjecaja odluke o okolišu, odnosno koja ima interesa u donošenju odluka o okolišu.

Stup koji se odnosi na pristup pravnom lijeku podupire primjenu prava obuhvaćenih ostalim stupovima te omogućava pristup pravnom lijeku putem saslušanja na sudu ili drugom neovisnom i nepristranom tijelu, poput pravobranitelja, ustanovljenom u skladu sa zakonom u slučajevima kada se:

- zahtjev za informaciju ignorira, neopravdano odbija ili se na njega neprimjereno odgovori;
- značajna i proceduralna prava na sudjelovanje zainteresirane javnosti ne poštuju prilikom odlučivanja u slučaju projekata ili aktivnosti obuhvaćenih člankom 6. te kada djela i propusti privatnih osoba i javnih vlasti proturječe odredbama nacionalnog zakonodavstva koje se odnose na okoliš („pristup se treba omogućiti svima koji zadovoljavaju kriterije navedene u nacionalnom zakonu”).

Konvencija također zahtijeva pristupačne mogućnosti žalbe i sudski sustav koji je transparentan, pravovremen, nepristran, pravedan i financijski pristupačan, kao i odgovarajući i učinkovit pravni lijek (sudska zabrana). Odgovarajući mehanizmi pomoći trebaju se uspostaviti u cilju uklanjanja ili smanjenja financijskih i ostalih prepreka pristupa pravdi.

VAŽNOST AARHUŠKE KONVENCIJE ZA GRADOVE

Aarhuška konvencija i nacionalni i EU propisi također obuhvaćaju lokalnu razinu. Lokalne su vlasti obvezne pridržavati se svih odredbi Konvencije prilikom planiranja razvoja i provedbe projekata, planova i programa koji se odnose na promet ili urbano planiranje, a koji mogu imati utjecaja na okoliš i ljudsko zdravlje. Od posebne je važnosti da lokalne vlasti obavijeste građane i organizacije civilnog društva o nadolazećem planiranju i procesu donošenja odluka putem raznih kanala i metoda, dovoljno rano kako bi bili primjereno obaviješteni o očekivanim koracima i ishodima, kako bi mogli dobiti potrebne informacije i pripremiti se za sudjelovanje u nadolazećim formalnim procedurama sudjelovanja javnosti ili u neformalnim aktivnostima uključivanja dionika. Građani i organizacije civilnog društva trebaju znati koje su informacije dostupne te gdje i kako im mogu pristupiti. Potrebno je jasno navesti postojeće prilike i njihovu moguću ulogu prilikom utjecanja na donošenje odluka, koja je njihova moguća uloga, kako se koriste njihovi komentari i prijedlozi, kako se rješavaju njihove dvojbe te kako je moguće osporiti određene odluke.

Iako se Konvencija može iskoristiti kao korisno ishodište i pomoć, nema jedinstvenih rješenja. Lokalne vlasti stoga trebaju razviti i provesti vlastiti pristup i strategiju za svaki proces donošenja odluka na transparentan način i uz sudjelovanje zainteresiranih, kako bi komunikacija i sudjelovanje bili učinkovitiji i dugotrajniji.

VIŠE INFORMACIJA

www.unece.org/env/pp/

<http://aarhusclearinghouse.unece.org/>

<http://ec.europa.eu/environment/aarhus/>

Priručnik o konvenciji: www.unece.org/env/pp/acig.pdf

www.unece.org/env/documents/2006/pp/ece%20mp%20pp%205_E.pdf

www.bankwatch.org/guide/complaint_mechanisms/

KODEKS SAVJETOVANJA SA ZAINTERESIRANOM JAVNOŠĆU U POSTUPCIMA DONOŠENJA ZAKONA, DRUGIH PROPISA I AKATA

Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata, Vlada RH usvojila je krajem studenog 2009. (NN 140/09).

Kodeks savjetovanja pruža smjernice za učinkovito savjetovanje državnih tijela i zainteresirane javnosti u postupku donošenja zakona i drugih akata, kao i postojeće dobre prakse savjetovanja koja već provode pojedina tijela državne uprave. Odredbe Kodeksa odgovarajuće primjenjuju tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe koje imaju javne ovlasti u postupcima donošenja općih akata kojima uređuju pitanja iz svoga djelokruga, a kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana ili druga pitanja od interesa za opću dobrobit građana i pravnih osoba na njihovu području, odnosno području njihove djelatnosti (uređenje naselja i stanovanja, prostorno planiranje, komunalna djelatnost i druge javne službe, zaštita okoliša, i drugo).

Tekst Kodeksa možete naći:

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_140_3402.html

Ured za udruge Vlade RH u 2010. godini izdao je publikaciju Smjernice za primjenu Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/Smjernice_PDF.pdf)

Reference

Sljedeća su izdanja i dokumenti korišteni prilikom izrade ovog priručnika. Primarni izvori na kojima se temelji sadržaj su kako slijedi:

- Buhrmann, Sebastian, Ivo Cre, Karen Vancluysen, Janos Monigl, Andras Szekely, Simon Edwards, David Jeffrey i Mark Beecroft, 2009. *Users and implementers of innovative concepts. Stakeholder analysis and recommendations for uptake*. Dostupno na: www.niches-transport.org/fileadmin/NICHESplus/Deliverables/D2_2_Users_and_implementers_of_innovative_concepts_final.pdf (pregledano 9. srpnja 2012.)
- Elliot, Janice, Sara Heesterbeek, Carolyn J. Lukensmeyer i Nikki Slocum, 2005. *Participatory methods toolkit. A practitioner's manual. King Baudouin Foundation*. Dostupno na: http://www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/EN/PUB_1540_Toolkit_5_DeliberativePolling.pdf (pregledano 9. srpnja 2012.)
- GUIDEMAPS, *Successful transport decision-making. A project management and stakeholder engagement handbook* Dostupno na: http://www.civitas.eu/docs_internal/591/GUIDEMAPSHandbook_web.pdf (pregledano 9. srpnja 2012.)

Ostali izvori

- Hyllenius, Pernilla, Christer Ljungberg i Lena Smidfelt Rosqvist, 2004. *SUMO – System for Evaluation of Mobility Projects*. Dostupno na: http://www.epomm.eu/downloads/SUMO_eng-1.pdf (pregledano 9. srpnja 2012.)
- International Association for Public Participation, 2007. *IAP2 Spectrum of Public Participation*. Dostupno na: www.iap2.org (pregledano 9. prosinca 2010.)
- Logan, Jane, 2004. *Stakeholder Consultations*. Dostupno na: www.axi.ca/tca/nov2004/associatearticle_2.shtml (pregledano 3. ožujka 2011.)
- Taschner, Stefan i Matthias Fiedler, 2009. *Stakeholder Involvement Handbook*. Dostupno na: www.aeneas-project.eu (pregledano 10. prosinca 2010.)
- UN Habitat, 2001. *Tools to support participatory urban decision-making process*. (Urban Governance Toolkit Series). Dostupno na: ww2.unhabitat.org (pregledano 8. prosinca 2010.)
- Van Asselt, M., J. Mellors, N. Rijkens-Klomp, S. Greeuw, K. Molendijk, P. Beers i P. van Notten, 2001. *Building Blocks for Participation in Integrated Assessment: A review of participatory methods*. Maastricht, Nizozemska
- Wates, Nick, 2000. *The community planning handbook*. London: Earthscan Publications
- Wolfram, Mark i Sebastian Buhrmann, 2007. *SUTP Manual. Guidance for stakeholders*. Dostupno na: www.pilot-transport.org (pregledano 9. prosinca 2010.)

O PRIRUČNIKU

INVOLVING STAKEHOLDERS: TOOLKIT ON ORGANISING SUCCESSFUL CONSULTATIONS

Priručnik na engleskom jeziku Involving stakeholders: Toolkit on Organising Successful Consultations tiskan je u lipnju 2011. Namijenjen je svima koje zanimaju konzultacije s dionicima. Dostupan je na internetskoj stranici inicijative CIVITAS: http://www.civitas-initiative.eu/docs_internal/723/Brochure_STAKEHOLDER_CONSULTATION_web.pdf

Priručnik je nastao pod pokroviteljstvom CIVITAS VANGUARD-a (Promicanje održivog gradskog prijevoza u proširenoj Europi putem inicijative CIVITAS). CIVITAS VANGUARD je pokrenut u rujnu 2008. u okviru Inicijative CIVITAS kao podrška projektima CIVITAS plus na području koordinacije i informiranja. Kao i svi projekti CIVITAS, financiran je iz 7. okvirnog programa za istraživanje i tehnološki razvoj Europske komisije.

AUTORI

Patrick Auwerx, Elke Bossaert i Sarah Martens (Mobiel 21 – CIVITAS VANGUARD)

Jorgina Cuixart i Susana Forjan (EUROCIETIES – CIVITAS VANGUARD)

Uz priloge partnera konzorcija CIVITAS VANGUARD

UREDNIKA

Anna Clark (Polis – CIVITAS VANGUARD)

NAPOMENA

Stajališta navedena u ovom izdanju isključiva su odgovornost autora i ne odražavaju nužno stajališta Europske komisije ili VANGUARD-a.

ZAŠTITA AUTORSKOG PRAVA

Svi članci i slike iz ovog izdanja mogu se slobodno koristiti. Potrebno je međutim navesti da se radi o materijalima Inicijative CIVITAS.

INICIJATIVA CIVITAS

Inicijativa CIVITAS odgovor je Europske unije na rastuće probleme koje promet uzrokuje u europskim gradskim centrima. Zagušenje prometom, buka, ispušni plinovi i otežan pristup središtu sve ozbiljnije ugrožavaju ljudsko zdravlje i okoliš te umanjuju kvalitetu života u gradovima.

Inicijativa CIVITAS doprinosi postizanju održivog, čistijeg i energetski učinkovitijeg prometa u gradovima diljem Europe te unaprjeđuje kvalitetu života građana kombiniranom primjenom najsuvremenije tehnologije i osiguranjem punog sudjelovanja građana.

Broj zemalja i demonstracijskih projekata koje sufinancira Europska komisija stalno raste:

2002. - 2006. - CIVITAS I - 19 europskih gradova, četiri projekta

2005. - 2009. - CIVITAS II - 17 europskih gradova, četiri projekta

2008. - 2012. - CIVITAS PLUS - 25 europskih gradova, pet projekata, među kojima je i CIVITAS ELAN u kojem sudjeluje grad Zagreb

Ciljevi inicijative CIVITAS:

- promicati i provoditi održive, čistije i energetski učinkovitije mjere u gradskom prometu;
- provoditi integrirane mjere utemeljene na novim, inovativnim tehnologijama te javnim politikama koje odgovaraju potrebama građana.

Više na www.civitas.eu

CIVITAS ELAN

Projekt CIVITAS ELAN, član velike europske obitelji projekata CIVITAS, ima za cilj poboljšanje kvalitete života građana uspostavom kvalitetnijih rješenja u gradskom prometu te promicanjem i poticanjem održivih, čistih i energetski učinkovitih načina odvijanja prometa.

Provodi se u pet dinamičnih, većih i srednje velikih nacionalnih i regionalnih europskih centara jake kulturne tradicije:

- Ljubljana, Slovenija
- Zagreb, Hrvatska
- Gent, Belgija
- Porto, Portugal
- Brno, Češka.

Projekt provodi konzorcij koji se sastoji od 39 partnera - gradskih uprava, fakulteta, poduzeća za javni prijevoz, udruga, medija i dr., koje su odabrali gradovi te tri partnera koji djeluju na koordinacijskoj razini.

Građani prvi!

U projektu CIVITAS ELAN je posebno naglašeno sudjelovanje građana u širokom rasponu od informiranja i podizanja razine svijesti, do senzibiliziranja javnosti na prometne probleme i aktivnog sudjelovanja pri donošenju odluka.

Projekt traje četiri godine, od 15. rujna 2008. do 15. listopada 2012. godine.

Projekt obuhvaća osam područja djelovanja:

- Alternativna goriva i energetska učinkovita vozila
- Zajedničke putničke usluge i integriranje različitih vrsta prijevoza
- Upravljanje mobilnošću prema specifičnim potrebama
- Djelovanje na ponašanje u prometu
- Zaštita, sigurnost i zdravlje
- Inovativne prometne usluge
- Distribucija tereta
- Prometna telematika.

Više o projektu CIVITAS ELAN u Zagrebu na www.civitaszagreb.hr, koja će biti funkcionalna do sredine 2014. godine.

PARTNERI U PROJEKTU CIVITAS ELAN ZAGREB*Koordinator*

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Ostali partneri

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice

Zagrebački Holding

Podružnica Zagrebački električni tramvaj

Podružnica Čistoća

Fakultet prometnih znanosti

Hrvatske željeznice - HŽ Infrastruktura

Udruga Bicikl

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice

- vizionarstvo
- proaktivnost
- informiranje
- razvoj sposobnosti
- partnerstvo
- **za održivi razvoj**

Projekt CIVITAS ELAN
sufinancira EU
